

ORDO VIRGINUM

TEXTOBRAŇÍ IX.

Nová brožurka z řady sborníků „Ordo virginum“ zaměřených na povolání zasvěcených panen, si tentokrát zaslouží několik úvodních slov. Je totiž výjimečná, a to tím, že obsahuje texty z „domácí produkce“.

Naše spolusestra Bc. Michaela Nováčková OV (*1970) nám poskytla k uveřejnění texty svých seminárních prací a bakalářské práce, které napsala jako studentka oboru Teologie a spiritualita zasvěceného života na CMTF UP v Olomouci v letech 2002-2005.

V těchto pracích zaujme její schopnost vyjádřit v zadaných tématech z různých teologických oborů pozici zasvěcené panny a dívat se na ně skrze podstatu tohoto povolání.

Je dobře, že výsledky jejího studia mohou obohatit nás všechny a že v řadě textů, které přejímáme ze zahraničí, se práce naší spolusestry rozhodně neztrácejí.

Mgr. Martina Vintrová OV

ZASVĚCENÉ PANENSTVÍ JAKO CESTA KE SJEDNOCENÍ S BOHEM

Bakalářská práce

Obsah

Úvod	3
1 Panenství	3
1.1 Vymezení pojmu panenství	4
1.2 Vztah manželství a panenství	8
2 Odevzdanost	10
2.1 Teologie slibu	11
2.2 Křestní zasvěcení	13
2.3 Panna Maria – vzor zasvěceného života	15
2.4 Ordo consecrationis virginum	17
3 Vývojová cesta	19
3.1 Biblické hledisko	19
3.1.1 Teologie smlouvy, snubní alegorie ve Starém zákoně	19
3.1.2 Jediný Snoubenec Nového zákona	21
3.2 Zasvěcený život v prvních čtyřech stoletích	22
3.2.1 Obecné pojednání o askezi	23
3.2.2 Vývoj předkřesťanský	24
3.2.3 Různé formy asketického života v prvotní církvi, domácí askeze	25
3.2.4 Tři asketické cesty	27
3.2.5 Počátky mnišství	28
3.2.6 Otcové propagující panenství v prvních čtyřech stoletích	29
4 Zasvěcené panenství jako dar a úkol	32
4.1 Zasvěcené panenství jako cesta, „poutnictví“	32
4.2 Sjednocení, celistvost, svatost jako cíl duchovního života	34
4.3 Teologie srdce	35
4.3.1 Pojem srdce z antropologického hlediska	36
4.3.2 Trinitární a christologická perichoreze	36
4.3.3 Perichoreze jako náplň spirituality zasvěcené panny	37
Závěr	39
Bibliografie	41
Seznam zkratk	44

Úvod

V této bakalářské práci se věnuji tématu panenství vzhledem k osobnímu zasvěcení v ordo virginum. Měla jsem jedinečnou příležitost v jednotlivých školních předmětech z různých úhlů přistupovat ke svému povolání, a tak poznávat jeho krásu, bohatství a závazky, které vyplývají z každého poznání.

Záměrem této práce bylo vytvořit mozaiku poskládanou z různých vzácných poznatků, které mi byly předány v průběhu studia, nebo v předchozích letech formace. Úhlem pohledu na jednotlivá témata je *spiritualita snoubenectví*, která vymezuje rozsah zpracovávané oblasti. Motiv cesty jsme použili jako obraz vývoje duchovního života a zároveň se měla odrazit v celé práci v postupných krocích, které by uváděly do stále se rozšiřujícího výkladu naší problematiky. Vše směřuje k závěrečné kapitole, která svým obsahem sjednocuje předchozí úvahy a hledání.

Práce se skládá ze čtyř kapitol. V 1. kapitole je stručné vymezení pojmu panenství. Dalším krokem bylo srovnání panenství a manželství a vyhledání toho, co mají tyto životní stavy společné. Nosným tématem druhé kapitoly, jako vnitřní děj lásky, je odevzdanost, která tvoří oboustranné pouto. Vnější vyjádřením je slib a vzorem láskyplné odevzdanosti a rozhodného fiat pro každého zasvěceného (křtem či dalším závazkem slibů) je Panna Maria. Zde také představujeme obřad zasvěcení panen jako jednu z mnoha možností, jak odpovědět na Boží volání. První část 3. kapitoly pojednává o biblickém pojetí smlouvy a snubní alegorii ve Starém i Novém zákoně, která vrcholí odhalením jediného pravého Snoubence v Ježíši Kristu. Dále se věnujeme stručným dějinám prvních čtyř století z hlediska vývoje forem. V závěru této kapitoly představujeme Otce prvotní církve a doby poapoštolské, jistě ne vyčerpávající výběr svědků víry a teologie panenství. Ve 4. kapitole jsme rozpracovali téma jednoty v několika rovinách a označili jsme ji jako cíl duchovního života. Měli jsme na mysli jednotu jako sjednocení s Kristem v jeho Božsko – lidském srdci. Toto snoubenecké přebývání s Kristem v lásce vnímáme jako charisma zasvěceného panenství, a tedy nejzávažnější úkol pro takto zasvěcenou osobu. Její svědectví nevyplývá přednostně z toho, co dělá, ale s *kým* to dělá. Jen tak se může stát znamením pro dnešní roztržštěný svět, kde se zdá, že se na Boha už zapomělo.

1 Panenství

Sestupujeme do tématu, jehož obsahová náplň je označována různorodými termíny, jako je celibát, čistota, panenství, panic, sexuální zdrženlivost,

eunuchát pro Boží království... Všeobecně také nepanuje úplná shoda mezi používaným názvoslovím popisované skutečnosti a jejím obsahem. Abychom mohli dnes vnímat panenství v celém jeho rozsahu, znát vymezené hranice, a orientovat se v nich, je nutné napřed stručně charakterizovat jednotlivé pojmy.

Pro přiblížení a lepší pochopení tajemství lásky mezi Bohem a duší, sledujeme v druhé části kapitoly svátostné manželství. Tato neméně podivuhodná realita, stejně jako zasvěcené panenství participuje svým způsobem na hlubokém a intimním snubním poutu mezi Kristem a církví.

1.1 Vymezení pojmu panenství

Celibát označuje život bezmanželský a to nejenom z náboženských pohnutek. Protože celibát je stav definovaný pouze negativně, nejprve jej postavíme vedle životního stavu, od kterého se vymezuje. Manželství a celibát jsou dvě životní možnosti – rozdílné, ale obě pozitivní, jsou to lidské situace, které evangelium přijímá a činí z nich znamení skutečnosti, která je přesahuje: přicházejícího Božího království. Oba dva tyto životní stavy jsou pozvány k následování Pána a k očekávání a ohlašování tohoto Království. Celibát není podstatně spojen s kněžstvím. Souhlas s ním je podmínkou přijetí kněžského svěcení v latinské církvi, ale jeho zachování musí předcházet hluboká láska k Ježíši Kristu a církvi.¹ Celibát v křesťanské tradici má tedy hodnotu pouze tehdy, je-li odevzdán Bohu, tj. nejvyšší hodnotě, když vyplývá z plného přijetí daru povolání k životu zasvěcenému Bohu. Ve srovnání s ostatními výrazovými prostředky týkajícími se celibátu (čistota, dokonalá čistota, panenský stav, zdrženlivost), dává Slovník spirituality přednost označení *celibát* jako výrazu jedinému vhodnému a jednoznačnému, protože zákon čistoty se týká všech křesťanů a nejen řeholnic².

Čistota v chápání významu tohoto slova předpokládá, že napřed byl člověk poskvrněn, nebo že čistý je ten, kdo se nechce zašpinit. Jde o negativní vymezení³. Každý křesťan je povinen zachovávat čistotu svého stavu, a to

¹ Srov. AUGUSTIN J. *Celibát*. [Z polsk. orig. *Celibat. aspektz pedagogiczne i duchowe*, vyd. nakl. Wydawnictwo M v Krakově v r. 1999, přel. Jindra Hubková]. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství. 2000. ISBN 80-7192-469-5, s. 51; 58-59.

² Srov. DE FIORES, S.; GOFFI, T. *Slovník spirituality*. [Z ital. orig. *Nuovo dizionario di spiritualità*, vydaného nakl. Edizioni San Paolo, v Miláně v r. 1985, 6. vyd, přel. Terezie Brychtová OP a Jan Lachman]. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN80-7192-338-9. s. 79.

³ Srov. CINCIALOVÁ, L. *Poznámky z předmětu SEV*, II. roč. (2003), sešit 1. s. 150-151.

používáním rozumu a vůle osvícené vírou. To ho povede k nesobecké lásce a k takovému vyjádření své sexuality, které bude ve shodě s křesťanskou naukou a s životním stavem, který si zvolil. „Čistota vyjadřuje zdařilou integraci pohlavnosti v člověku a tím i vnitřní jednotu člověka v jeho tělesném a duchovním bytí. Čistá osoba uchovává všechny síly života a lásky, které jsou v ní, nedotčené. Nepřipouští ani dvojí život, ani dvojsmyslnou řeč. Ctnost čistoty tedy obsahuje neporušenost osoby a celistvost daru. Čistota je příslibem nesmrtnosti.“ (KKC 2337-2338. 2347).

Pojem *zdrženlivost* vyjadřuje zanechání sexuální aktivity k získání síly a schopnosti naprosto darovat sebe Bohu a bližním. *Zdrženlivost* je ctností, pokud vede k *čistotě*. Jestliže se jejím praktikováním nerozvíjí láska, pak jde pouze o ovládnání sexuálního pudu. *Zdrženlivost* u manželů má být pouze v některých obdobích života a má prohlubovat jejich vzájemný vztah. Manželé mohou být zdrženliví a přitom čistí. Zasvěcená osoba může žít zdrženlivě, a přitom ve své sobecké uzavřenosti druhým vlastně ctnost čistoty nerozvíjet. Název *zdrženlivost* na druhou stranu je nedostatečný k vyjádření láskyplné oddanosti Kristu v řeholním životě.

Panenství je tradiční termín obvykle spojovaný s ženstvím, ale mnohdy i celibát mužů, byl takto nazýván. To potvrzuje Cantalamessa ve své knize *Panenství* a připomíná z Nového Zákona Zjevení sv. Jana, kde jsou ti, kteří se nespojili se ženami, a proto následují Beránka kamkoli jde, nazýváni „neporušenými“ („panici“, srov. Zj 14,4). Tento autor dává ze všech možných termínů přednost výrazu *panenství a panny*, protože je nejobsažnější⁴. Ustanovení této životní formy najdeme v 19. kapitole Matoušova evangelia: *Učedníci mu řekli: „Když je to mezi mužem a ženou takové, je lepší se neženit.“ Odpověděl jim: „Všichni to nechápou, jenom ti, kterým je to dáno. Jsou totiž lidé k manželství neschopní už od narození a jsou k manželství neschopní, které takovými udělali lidé, a jsou konečně takoví, kteří se manželství zřekli pro nebeské království. Kdo může pochopit, ať pochopí!“* (Mt 19,10-12). Zde je dokonce použito slovo „eunuch“ pro toho, kdo je neschopný k manželství. V poslední jmenované situaci toho, kdo se manželství zřekl ve prospěch nebeského království, je slovo „eunuch“ použito v odlišném významu od předchozích, ne už ve smyslu tělesném, ale mravním. Zde Ježíš otevírá novou možnost v dosud nepoznané kvalitě. V *panenství* pro Boží království nejde v prvé řadě o zřeknutí se manželství – to je až následek, ale o to, že osoba byla zasažena příchodem nebeského království, a tím „bylo rozhodnuto“ o jejím

⁴ Srov. CANTALAMESSA, R. *Panenství* [Z ital. orig. *Verginita*, přel. Terezie Brychtová OP]. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993. ISBN 80-85527-27-8. s. 10-11.

dalším životě. Královstvím není nic jiného než sám Ježíš Kristus, kvůli kterému se osoba pozvaná k účasti na Jeho životě vlastně stává neschopnou manželství (eunuch)⁵. Toto slovo preferuje P. Vojtěch Kohut jako označení evangelijní a ve svém článku „*Toto tajemství je veliké*“ se v úvodu zabývá touto nejednoduchou situací terminologickou i obsahovou. *Evangelijní čistota* – jde o slib? A co manželé, kteří žádný slib čistoty neskládají, a přece mají žít čistotu svého stavu? Pak tedy *slib zdrženlivosti*? To by zase bylo málo pro osoby zasvěcené. Nebo *slib panenství*? A jak by to bylo s muži? *Zasvěcený celibát*? Ale slib je něco jiného než celibát, který spíše označuje společenský stav než skutečnost náboženskou. Autor tedy doporučuje buď používat všechny pojmy jako synonymum nebo vybrat a ozřejmit jeden termín a toho se potom přidržet⁶. Panenstvím se nemyslí pouze integrita těla, ale jde o ctnost panenství, ke které je nutné dozrát. Tak se mohou stát pannami i ty, které z nejrůznějších důvodů ztratily panenství tělesné. Ve Chválách panenské Matky ukazuje sv. Bernard z Clairvaux na výtečnost panenství spojeného s pokorou. Dokonce říká, že: „*Nemůžeš-li napodobit panenství pokorné (myslí P. Marii), hleď alespoň napodobit pokoru panenské! Panenství je chvályhodná ctnost, ale důležitější je pokora... Spásy můžeš dojít i bez panenství, nikoli však bez pokory.*“⁷ Z tohoto úryvku vyplývá, že mnohem důležitější je ctnost panenství spojená s pokorou, nebo dokonce pokorné srdce i bez přítomnosti fyzické integrity než pyšné panenství těla.⁸

Chceme se také zabývat termínem *zasvěcené panenství* jako *stav*. Označuje fyzickou i duchovní skutečnost, z nichž spojením obou vzniká *stav zasvěceného panenství – ordo virginum*.⁹ Fyzická integrita je předpokladem pro

⁵ CANTALAMESSA, R. *Panenství* [Z ital. orig. *Verginita*, přel. Terezie Brychtová OP]. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993. ISBN 80-85527-27-8. Pannám zcela zvláště platí Ježíšova slova: „Ne vy jste si vyvolili mne, ale já jsem vyvolil vás“ (Jan 15,16). Nevolíš si celibát a panenství, abys vešel (vešla) do království, ale protože království vešlo do tebe. Pán se tě zmocnil, a ty cítíš potřebu zůstat svobodný, abys plněji odpověděl na toto vyvolení.“ s.40.

⁶ Srov. KOHUT, V. OCD „*Toto tajemství je veliké*“. *Salve. Revue pro teologii a duchovní život*, 2004-, roč. 14, č. 3, s. 31-32.

⁷ BERNARD Z CLAIRVAUX, sv. *O stupních pokory a pýchy, Chvály panenské Matky*, 1. vyd. Praha, Husova 8, nakladatelství Krystal OP, 1999. ISBN 80-85929-34-1. s. 79/5

⁸ Srov. Potissimum institutioni. In *Zasvěcený život ve světle reformy II. Vatikánského koncilu (dokumenty z let 1964-1997)*. Olomouc: Maticе cyrilometodějská, 1997. s. 371

⁹ Srov. Ordo consecrationis virginum. (Dále už jen OCV) In *Zasvěcený život ve světle reformy II. Vatikánského koncilu (dokumenty z let 1964-1997)*. Olomouc:

přijetí do ordo, jak se píše v úvodu obřadu, ale můžeme sledovat i současnou diskuzi na toto téma.¹⁰ Již v prvotní církvi vyvstala potřeba zasvěcovat panny. Proto byl pořízen slavnostní obřad, prostřednictvím kterého se panna stává zasvěcenou osobou, znamením, které odkazuje na lásku církve ke Kristu, a obrazem nebeské snoubenky na konci časů v budoucím věku. Prostřednictvím zásvětného obřadu dává církev najevo, jak velice si váží panenství, úpěnlivě prosí o Boží milost pro panny a vroucně se modlí o vylití Ducha svatého.¹¹ Jde o životní stav osoby, která byla církevním obřadem slavnostně do tohoto stavu přijata a která tak byla zasvěcena Ježíši Kristu jako jedinému Snoubenci duše.

V nejstarších církevních textech, které hovoří o celibátu, se vyskytují termíny *čistota*, *čistý*, tj. v terminologii Otců označení pro ty, kteří se zcela vzdávají manželských svazků. Později se tohoto termínu užívalo v širším spektru nejen pro osoby žijící v celibátu (tedy kněze a řeholníky), ale i pro manžele a panny. Takto čistota dostává platnost pro všechny stavy. Aby se mohlo rozlišovat mezi jednotlivými stavy, církevní zákonodárství používalo pro řeholníky termín *dokonalá čistota*, což bylo vůči manželství z hlediska kvalitativního poněkud zavádějící označení. II. vatikánský koncil hovoří o radě *dokonalé zdrženlivosti* ve vztahu k celibátu či panenství, a ještě se objevuje elegantní: *Bohu zasvěcená čistota a čistota pro nebeské království*.¹² Všechny tyto termíny a každý zvlášť mají nějaké terminologické omezení, nevystihují celou skutečnost a do určité míry jsou více či méně nepřesné. Upřednostním ve své práci termín *zasvěcené panenství*, protože z mého hlediska nejlépe vyjadřuje společný teologický základ všech zmiňovaných označení a zároveň se stal oficiálním výrazem pro znovuobnovený stav zasvěcených panen (OV) žijících ve světě. Pro rozmanitě prožívanou evangelijní radu čistoty je na teologické rovině pro všechny formy duchovního prožívání společným základem *snubní vztah Krista a církve* (srov. Ef 5,21-32)¹³.

Malice Cyrilometodějská, 1997. Úvod, III. čl. 5/a). s. 94. Dále srov. MAYER, SUSO OSB. Nevěsta krále. *Ordo virginum-Textobraní V.* / Pro vnitřní potřebu zasvěcených panen českých a moravských diecézí / 2001. 1. vyd. s. 10-11.

¹⁰ Srov. NĚMEC, D. OP. Komu je určeno panenské zasvěcení a jaké jsou jiné možnosti, *Ordo virginum-Textobraní IV.* / Pro vnitřní potřebu zasvěcených panen českých a moravských diecézí / 2000. 1. vyd. s. 2.

¹¹ Srov. OCV, Úvod I. čl. 1. s. 93.

¹² Srov. GOGOLA, J. OCD. Zasvěcená čistota. In *Řeholní formace*, ed. J. Gogola, Olomouc: Malice Cyrilometodějská, 2002. ISBN 80-7266-110-8. s. 259-263.

¹³ Srov. KOHUT, V. OCD „*Toto tajemství je veliké*“. *Salve. Revue pro teologii a duchovní život*, 2004-, roč. 14, č. 3, s. 3- 37.

1.2 Vztah manželství a panenství

Z hlediska vnějšího uspořádání a duchovního prožívání existuje mnoho možností jak prožívat ideál křesťanské čistoty. Tyto nejrůznější formy života představují krásu a bohatství církve. Přesto mluvíme o dvou základních, od sebe rozdílných, pro život církve nezbytných a navzájem se doplňujících životních stavech. Jde o *manželství a panenství*. Svátý Pavel představuje jak manželství, tak panenství jako charisma (srov. 1 Kor 7,7), tedy zvláštní dar Ducha svatého pro dobro církve. V katechismu katolické církve čteme: „*Obojí, svátost manželství i panenství pro království Boží, pocházejí od téhož Pána. On jim dává smysl a uděluje nezbytnou milost žít je ve shodě s jeho vůlí. Vážnost panenství pro království a křesťanský význam manželství jsou neoddělitelné a navzájem si pomáhají*“ (KKC 1620).

Na počátku dějin stvořil Bůh člověka ke svému obrazu a podobě (Gn 1,26-27). Tento první člověk, i když má přátelství se svým Tvůrcem a právo vládnout všemu stvořenému (Gn 2,19-20), nenachází pro sebe v ráji pomoc sobě rovnou. A tak když Hospodin vidí, jak se jeho tvor trápí, řekne: „*Není dobré, aby člověk byl sám*“ (Gn 2,18) a uvede na člověka mrákotu a vytvoří z jeho žebra „muženu“. Člověk, když ji uvidí, zajásá: „*Toto je kost z mých kostí a tělo z mého těla!*“ Hned za tímto zvoláním následuje slovo, které mluví o jejich jednotě a lásce a používá se také jako úryvek pro svatební liturgii: „*Proto opustí muž svého otce i matku a přilne ke své ženě a stanou se jedním tělem* (Gn 2,24).“ Slovo adam znamená „celý člověk“, teprve od 4. kapitoly Geneze je použito jako vlastní jméno pro muže¹⁴. Muž a žena má stejný slovní základ a také tímto se vyjadřuje jejich vzájemná propojenost. Žena je vzata ne z prachu země (Gn 2,) jako Adam, ale z Adamova těla (Gn 2,21-22).¹⁵ Stejně jako „adamovo žebro“ volá: „*Nemohu žít mimo srdce*“¹⁶ a hledá místo, kam se má navrátit, tak nutně v muži zůstává po žeburu, obrazně řečeno, prázdný bok, který už navzdýcky bude hledat „své žebro“ a toužit po spojení s ním. Žebro je blízko srdce, tam, kde je střed osobnosti, žebro srdce chrání a vytváří pro něj prostor, tak také je vyjádřen vzájemný vztah závislosti, lásky, ochrany a pomoci, pro kterou byli muž a žena vzájemně utvořeni. Pojem člověk v etymologickém významu slova se vykládá jako „úlolek, zlomek“. Tento kořen slova ukazuje, že si člověk nestačí sám, že není celkem, ale je k celku

¹⁴ Srov. MACHAN. R. *Poznámky z předmětu TSZZ*, I. roč. (2002). sešit 1. s. 45.

¹⁵ *Tamtéž*, s. 46.

¹⁶ Srov. Tenace, M. *Vybrané kapitoly z antropologie /stvoření člověka k obrazu a podobnosti Božímu/*. 1. vyd. Křížkovského 2, 77200 Olomouc: Centrum Aletti Velehrad-Roma, 2001. ISBN 80-86045-75-5.s.34.

obrácen a jen ve spojení s ním má plnost. Z toho vyplývá lidská vztahovost a potřeba doplnění. Celkem se zde myslí Stvořitel, ale jednota lidí na rovině stvoření je ve spojení muže a ženy¹⁷. Prvotní stav hluboké jednoty lidské přirozenosti se ale hříchem rozpadá. Žádný z lidí nemohl vlastní silou povstat z tohoto žalostného stavu. Proto přišel Spasitel, aby ztracenou jednotu obnovil. To se stalo propojením Boha s člověkem v lidství a božství Ježíše Krista a Jeho výkupnou smrtí na kříži. Do této reality spásy, a tedy vztahu mezi Kristem a církví je vtaženo i manželství.

Vztah dvou lidí, který je utvrzen svátostí manželství, je obrazem lásky mezi Kristem a církví. Klíčový biblický text, který na tuto souvislost ukazuje, najdeme u sv. Pavla: „*Podřizujte se jeden druhému, z úcty ke Kristu. Ženy (ať jsou podřizeny) svým mužům, jako kdyby to byl sám Pán. Muž je totiž hlavou ženy, podobně jako je Kristus hlavou církve, sám spasitel svého tajemného těla. Jako je církev podřizena Kristu, tak i ženy mají být svým mužům podřizeny ve všem. Muži, (každý z vás) ať miluje svou ženu, jako Kristus miloval církev a vydal sám sebe za ni, aby ji posvětil a očistil koupeli ve vodě a slovem. Tím si chtěl církev připravit slavnou, bez poskvrny, vrásky nebo něčeho takového, aby byla svatá a bez vady. Tak také muž má mít svou ženu rád jako vlastní tělo. Nikdo přece nemá v nenávisti vlastní tělo, ale dává mu jíst a přeje mu. Tak i Kristus jedná s církví, protože jsme údy jeho těla. Proto opustí člověk otce i matku a připojí se k své manželce, a ze dvou se stane jeden člověk. Toto tajemství je veliké; mám na mysli vztah Krista a církve“ (Ef 5,21-32). Toto tajemství, o kterém mluví svatý Pavel je spojení Krista a církve. Týká se věčného plánu spásy, který Bůh zamýšlel od věků s člověkem a také ho v dějinách skrze svého Syna Ježíše prostřednictvím církve uskutečnil a stále uskutečňuje. Uvažujeme-li o manželství, žasneme nad velikostí daru a úkolu, ke kterému jsou lidé povoláni. Na této partnerské lásce, je-li prozářena milostí Boží a čistým životem, můžeme číst mnoho z reality stvoření, spásy a vykoupění. Křesťanští manželé jsou pozváni k aktivní a vědomé účasti na snubním vztahu Krista a církve, ve kterém nacházejí svátost jejich vzájemné lásky.*

Ve Starém zákoně manželství bylo cestou zaslíbení. Ježíš povolává nejprve lidi žijící v manželství, ale sám vystupuje jako panic. Nežije v manželství a není náhodou, že Ježíš je mužem. Své naplnění má v partnerce, kterou je církev¹⁸. Ona vznikla pod křížem z otevřeného boku Kristova (J 19,34), tam si

¹⁷ Srov. Altrichter, M. *Poznámky z předmětu TA*, II. roč. (2003). sešit 1. s. 137.

¹⁸ Srov. MACHAN, R. *Poznámky z předmětu TZZ*, II. roč. (2004), sešit 3. s. 164.

vytvořil nevěstu¹⁹, vydal sebe za ni, aby ji posvětil slovem a koupelí křtu (srov. Ef 5,25-27). Kristus je „druhý Adam“ (srov. Řím 5,13-15), skrze něhož přichází ospravedlnění. Z prvního člověka byla stvořena Eva (Živa), která se sice nazývala matkou všech živých, ale její pokolení propadlo smrti. V čase spásy přichází Maria – „nová Eva,“ která rodí církvi děti milosti a přivádí je k jedinému Muži, svému Synu Ježíši. V Kristu se naplňuje touha všech tvorů po lásce. Z rány v Jeho boku prýští síla života do církve²⁰. Tento vylévající obětovaný život Krista se stává tělem a my jsme jeho údy (viz. výše zmiňovaný úryvek z 5. kap. Ef). Toto tělo církve je jeho milovaná Snoubenka. Pro ni se obětoval. Zsvěcený život stojí v roli této nevěsty, otvírá se Ježíši a odpovídá na Jeho lásku. Lidé žijící v celibátu stojí na straně Krista, odevzdávají se v lásce po boku Krista církvi a přebírají Jeho styl života ve službě lidem.²¹ To, co je zde nejdůležitější, je milující vztah církve – nevěsty, která se oddává jedinému Snoubenci Božímu Synu. Ježíš, tento Bohočlověk, se už nikdy neoddělí od těla, které přijal z Marie, a také se už nikdy neoddělí od církve. Kristus se nezavázal výlučným způsobem k jedné ženě, aby mohl být Otcem darován každému v Eucharistii. Církev po vzoru Panny Marie otevřená v kontemplaci Slovu přijímá jej do sebe v Eucharistii, a tak se stává plodnou. Tím se sama obnovuje a roste ke svému eschatologickému naplnění (Zj 19,6-8). Stejně jako jsou manželé pozváni k lásce, věrnosti a plodnosti, tak se také zsvěcený život podílí na tomtéž duchovní cestou.²²

2 Odevzdanost

Srovnali jsme cestu svátostného manželství a cestu panenství z teologického hlediska a objevili jsme stejný kořen, který oba tyto životní stavy spojuje. Jde o vztah mezi Kristem a církví, z něho manželství i zsvěcený život čerpá a jímž se nechává inspirovat. Podíváme se nyní na to, jaká je podstata lásky jako takové, co se skrývá v hlubině vztahu. Chtěli bychom najít důvod k hluboké celobytné věrnosti, motivaci pro rozhodnutí k daru sebe samého a k následné jednotě, těch, kteří se milují.

Jako konkrétní příklad odevzdanosti vyjádřené zsvěcením se Bohu v panenství je popsán Obřad zsvěcení panen²³.

¹⁹ Srov. AMBROŽ, sv. Mystická Eva. In LUBAC H. DE, *Katolicismus*, [z franc. orig. *Catolicisme*, překl. T. Brychtová]. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 1995. ISBN 80-7192-017-7. s. 254-255.

²⁰ Tamtéž.

²¹ Srov. KOHUT, V. OCD „Toto tajemství je veliké“..., s. 45.

²² Srov. Tamtéž.

²³ Srov. OCV, Úvod, I/1. s. 93.

2.1 Teologie slibu

Nejzřetelnější vyznáním o tom, co je to láska, najdeme v NZ „...*Bůh je láska*“ (srov. 1 Jan 4,8). V Něm každá lidská láska má svůj zdroj i naplnění. Všude, kde se lidé milují, tam Bůh přebývá (srov. 1 Jan 4,12). Jelikož Bůh je láska a je jen jeden, je i s těmi, kteří ji žijí, i když nic nevědí o jejím zdroji. Nejsme to my, kdo miluje jako první, ale my milujeme, protože Bůh napřed miloval nás (srov. 1 Jan 4,19). Pro ty, kteří dostali milost poznat a pochopit zdroj milování, Bůh ukázal svou lásku tím, že poslal svého jediného Syna jako oběť smíření za naše hříchy (srov. 1 Jan 4,9). V těchto větách je obsaženo mnoho o lásce a povzbuzení ve víře v ni, se ještě více zahledíme do tajemství svaté Trojice, abychom mohli na tuto lásku také správně odpovědět. Jako ikona, z které můžeme číst tajemství lásky Otce, Syna a Ducha svatého, nám poslouží obraz proměněného Krista (Mt 17,1-9) a celý příběh zjevení Jeho Slávy na hoře. Zde, jak nám o tom říká papežský dokument,²⁴ najdeme evangelijní základ zasvěceného života. Každému zamilování předchází uchvácení krásou. Na tom se shodnou všichni, kteří to prožili, a ti, kteří jsou povoláni k zasvěcenému životu, zakoušejí jedinečným způsobem, jaký poklad mají v této nejsvětější tváři Ježíše Krista. Hledíme-li na Jeho oslavenou tvář, jsme posilňováni ve víře, abychom později neupadli ve zmatek před znetvořenou Ježíšovou tváří na kříži (srov. VC 15). Ve slávě i v utrpení stojí Snoubenka před Snoubencem, má účast na jeho tajemství a je obklopena jeho září. Touto září jsou zasaženi všichni, kteří spolu s apoštolem mohou říct: „*Vždyť pro mě život je Kristus*“ (Flp 1,21). Podle slov žalmisty mohou pak vyznat, že je krásné přebývat s Ním, zcela se Mu odevzdat, k Němu jedinému směřovat celý svůj život. Skutečně ten, kdo přijal dar společenství lásky s Kristem, je jakoby uchvácen jeho září: On je totiž „*nejkrásnější ze všech synů lidských*“ (Ž 45,3), je Nesrovnatelný (srov. VC 15). V okamžiku Ježíšovy extáze na hoře se ozývá Otcův hlas (Mt 17,5), který vyzývá učedníky, aby do Jeho Syna vložili veškerou naději a učinili ho středem svého života. Tento mocný dotek síly a krásy dává nový rozměr pozvání, jímž je sám Ježíš na počátku přitáhl do své blízkosti. Tím dostávají jedinečnou milost k prožívání důvěrného přátelství a z něho vyplývá také možnost, ba nutnost odpovědět plným sebedarováním (srov. VC 16). Pro toho, kdo souhlasil celou svou existencí s připodobněním se Kristu čistému, bere na sebe tu formu života, kterou Boží Syn přijal, když vstoupil na tento svět.

²⁴ Srov. Vita Consecrata. In *Zasvěcený život ve světle reformy II. Vatikánského koncilu (dokumenty z let 1964-1997)*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1997. čl. 14, s. 217-318, (dále již jen VC).

Znamená to tedy, že ti, kteří se zasvětili Bohu slibem čistoty už dosáhli cíle své cesty? Sv. Tomáš Akvinský tvrdil, že sliby jsou nám dány jako míra lásky, které má být dosaženo. Slib je tedy prostředkem k dosažení cíle, začátkem růstu, kdy obsah ještě neodpovídá formě. V mnišském pojetí slibu nejde o míru, ke které se má směřovat, ale jde o vyjádření lásky. Ten, kdo ví, že je milován a miluje, má již lásku a touží po vzájemném odevzdání se jednoho druhému. Slib je tedy už v jádru lásky, patří k jejímu obsahu. Vnější slib je tedy pokusem vyjádřit obsah a dát mu trvalou formu. Jde o nebeskou svatbu, spojení nevěsty a Ženicha. V mnišském pojetí slibu je také nutné zrát a učit se stále hlouběji patřit druhému, ale jde o společnou cestu oddanosti.²⁵

Je tedy rozdíl mezi pannou, která jí skutečně je (podle biologického chápání) a mezi tou, která se pannou stala. V tomto případě život milosti pojal a přesáhl přirozenost a zde jde o panenství jako ctnost, kterou je nutné získat. Z toho vyplývá, že jde o cestu křesťanské dokonalosti, kdy už na počátku života milosti dostáváme v Bohu veškerou plnost lásky a zároveň k Bohu skrze tuto lásku celý život směřujeme. Skutky pak potvrzují zvolený ideál. Cílem této cesty je spojení s Bohem, úplná vydanost, celistvost, svatost. Nevěsta už vlastní Ženicha. Jde o dokonalost v lásce.²⁶ Bůh rozšiřuje v člověku lásku do nekonečna, a tím ji správně ukotvuje. Tato láska pak může být hodná Boha, protože nepočítá, dává se celá a trvá neohraničeně, a tím je dokonalá. „*Nesplní se nikdy přání té, která touží po sňatku, vzdychá, plane žářem lásky a s velkou důvěrou čeká? Vyjde její přání zcela naprázdno proto, že ona nemůže udržet krok s obrem, nemůže závodit v sladkosti s medem, v mírnosti s beránkem, v bělosti s lilií, v jasnosti se sluncem, v lásce s tím, který je láska sama? Nikoliv. Neboť i když tvor miluje méně, protože jeho možnosti jsou menší, miluje-li celou svou bytostí, nic v té lásce nechybí, protože je celá. A když takto miluje, rovná se to sňatku, neboť na tuto její lásku nemůže být odpovědí láska menší, a v oboustranné shodě spočívá plné a dokonalé manželství.*“²⁷ Je tedy obsah i forma pospolu. To, co se vyjadřuje navenek, odpovídá vnitřnímu obsahu. Slib tedy patří k hlubině lásky, protože každá láska se touží vázat a být natrvalo s tím, kterého miluje. Slib jako odevzdanost, jako vnitřní rozhodnutí

²⁵ Srov. MACHAN, R. *Poznámky z předmětu TZZ*, II. roč. (2004), sešit 1. s. 98-100.

²⁶ Srov. RUPNIK, I.V. *Vybrané otázky z antropologie*. 1. vyd. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2003. ISBN 88-86517-14-9. s. 90.

²⁷ BERNARD Z CLAIRVAUX, sv. *Miluji, protože miluji; miluji, abych miloval*, Denní modlitba církve IV., lit. mezidobí – 20.8., 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2005. ISBN 80-7192-774-0. s.1241.

pro druhého, které se odehrává v srdci milujícího, předchází jakémukoli vnějšímu rozlišení na stavy, tedy způsoby života²⁸.

To nejpodstatnější v charismatu zasvěceného panenství, které je utvrzeno slibem čistoty, je žít tuto věrnost, vnitřní angažovanost, tento slib, tuto závislost lásky, tuto odevzdanost. Milujete-li spolu s vědomím, že jste milováni, v této realitě lásky se vnitřně zavazujete a připojujete k druhému, protože vzít na sebe zodpovědnost za život druhého patří k podstatě lásky. Aktem odevzdanosti se pro druhého otevřete a bezbranně se mu vydáte, přijmete ho, a tím se tvoří pouto, které nejde vzít zpátky. Pokud učiníte jasný krok k rozvodu a oddělení, nikdy jste nemilovali, nebo alespoň ne natolik, abyste se stali součástí toho druhého... Slib jen potvrzuje to, co už se stalo uvnitř – ta výměna, podoba jednoho druhému, to přebývání v srdci toho, koho milujeme. „*Právem můžeme říci, že Milovaný žije v milujícím a milující v Milovaném. A láska v přetvoření milujících způsobuje takovou podobnost, že je možné říci, že každý z nich je tím druhým a oba jsou jedno. Důvodem je to, že ve sjednocení a přetvoření lásky dává jeden druhému vlastnění sebe, a každý opouští sám sebe a vyměňuje se za druhého; a tak každý žije v tom druhém, jeden je druhým a oba jsou jedno přetvořením v lásce.*“²⁹ To je podstata panenského slibu – jde o vyjádření tohoto závazku lásky, této touhy po věrnosti, vnitřní i vnější závislosti, která je v lásce obsažena. Přesnější rozlišení v odevzdání se člověka Bohu formou tří slibů (čistota, chudoba a poslušnost) datujeme až od 12. století. Posvátné pouto čistoty pro Boží království, je první a nejdůležitější z ostatních evangelijních rad, skrze niž se uskutečňuje zásadní odpověď křestního posvěcení (srov. VC 14). Křest je tedy první odpověď lásky a panenský slib nejplněji rozvíjí tento křestní závazek už od počátku dějin spásy.

2.2 Křestní zasvěcení

Křtem jsme se zřekli starého člověka, rozešli jsme se s ním a byl utopen³⁰ ve vodě. Byli jsme z něho svléknuti a ponořeni do smrti Ježíše Krista. On umřel, ačkoli mohl žít, a tato nespravedlnost je vyrovnána tím, že budu žít Jeho životem. Pokřtěním jsme se oblékli v Krista (Gal 3,27), bylo z nás sejmuto

²⁸ Srov. MACHAN, R. *Poznámky z předmětu TZZ*, II. roč. (2004), sešit 1. s. 100.

²⁹ Srov. JAN OD KŘÍŽE, sv. *Duchovní píseň*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000. ISBN 80-7192-436-9. s. 89/čl.7. Dále POSPÍŠIL, C.V. *Tajemství srdce vtěleného Syna*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2001. ISBN 80-7266-084-5.

³⁰ ŠPAČEK, M. *Poznámky z předmětu SKT*, II. roč. (2004), sešit 1. s. 166, doslovná cit.

břemeno hříchu a nespravedlností, kterých jsme se na Bohu dopustili. Ježíš mluvil o svém výkupném utrpení na kříži jako o křtu, kterým má být pokřtěn (Mk 10,38). Tak voda a krev, které vytryskly z otevřeného boku našeho Spasitele, jsou znamením křtu a eucharistie, svátostí nového života (srov. KKC 1225), prvními plody tajemného spojení mezi Kristem a církví. Jeho smrt usmrtila hřích a Jeho vzkříšení nám dalo nový život z Něho, v Něm a pro Něho. Jde o *nové stvoření* (2 Kor 5,17), novou kvalitu bytí. Aktem křtu jsme adoptivní Boží děti, které mají podíl na božské přirozenosti, stáváme se chrámem Ducha svatého, a dědíme všechna dobra, která nám Ježíš zasloužil svou láskou až k smrti velikou (srov. KKC 1265). Touto účastí na Kristově velikonočním tajemství vstupujeme do života Nejsvětější Trojice. Dostali jsme bílé svatební šaty a jsme pozváni k svatební hostině Beránkově, která je předchutí *slavnosti lásky* v nebeském království na konci časů. V síle *pokrmu nového života*, kterým je tělo a krev Ježíše Krista, spolu s celou církví, do které jsme byli křtem přivtěleni a s níž jsme srostli v jedno tělo, dostáváme schopnost žít duchovním životem.

Jedinečný smysl života každého člověka byl do nás vložen dříve, než nás matka počala (Jer 1,5). Pro každého tak, jak určil nekonečně moudrý a milující Bůh. Když je člověk silně zasažen dotekem Boží lásky, první reakcí je okamžitě se disponovat pro to, aby tato krása mohla být vpuštěna do jeho srdce. Člověk světa se začne zbavovat toho, co mu překáží a opouští věci, staré způsoby života, vztahy, které ho svazují. Jelikož chce odpovědět celou svou bytostí, vzdává se všeho a nejen věcí, ale i lpění na nich a všech lásek, které si dělají nárok na jeho srdce, včetně sebelásky. Tak postupně dozrává ke svobodě, která mu umožňuje bez překážek následovat Toho, který si ho zamiloval a kterému on chce odpovědět tím nejlepším, kým je a co má.

Křest je zcela jasné rozhodnutí, které hledajícího člověka plně otevře pro realitu nebeského života. Svou touhou našel v poli poklad a tato skutečnost ho stojí veškeré dosavadní jmění, které je však ochoten za něj vyměnit (srov. Mt 13,44). Tímto pokladem, touto drahocennou perlou je osoba Ježíše Krista. Kdo Jej poznal a zakusil Jeho lásku, vstoupil do důvěrného vztahu s Ním a křtem s Ním spojil svůj život. To je první zasvěcení se Bohu a je společné pro všechny křesťany. Zasvěcený život prohlubuje tuto milost křtu. Křest ale sám o sobě nepřináší povolání k zasvěcenému životu – je nutná pomoc milosti (VC 30).

Do této skutečnosti života Ducha svatého vstupujeme křtem a v něm dostáváme všechno potřebné k tomu, abychom se připodobnili Kristu v lásce k Otcí. Je to cesta ke vtělení Boha do celého našeho života, jde o něco, co nás naprosto přesahuje, ale k čemu stačí dát svůj souhlas. Jen budeme-li

spolupracovat s Boží milostí, můžeme pak na věčnosti zahlédnout tu plnost a ten konkrétní tvar lásky, do kterého jsme dorostli, tam budeme takoví, jak nás Bůh myslel. Také budeme mít účast na Božím království, na jehož kráse a velkoleposti jsme se neviditelným způsobem podíleli už za života zde na zemi a k jehož vybudování jsme svou láskou přispěli³¹.

Bůh dává všechno, co má. Dává sám sebe. Vtělením Krista se zjevuje, vtaňuje nás do společenství lásky, svou smrtí a vzkříšením nám získává život a zve nás k jeho oslavě. Zamilovaný člověk svým souhlasem přijímá Boha do svého života, odpovídá na výzvu lásky chválou a svatým životem pro druhé. To je církev (*ekklésia*) – vyvolaná, svolaná, shromážděná. Boží volání, na které je odpovězeno. Kdo odpoví na toto volání Slova, stane se církví. Nejdokonalejší odpověď Bohu dala Panna Maria.

2.3 Panna Maria – vzor zasvěceného života

Nejdokonalejší odpověď víry a lásky dala Bohu Panna Maria. Proto také ona je vzorem pro život věřících a zvláště těch, kteří následují Krista výlučným způsobem (srov. KKC 967). Dříve než Ježíš vyřkl své *slovo* o celibátě pro nebeské království, předcházel *skutek*. Ten skutek je sám Ježíš. Nejen, že se neoženil, zůstal panicem, ale navíc jeho narození bylo zázračné. Narodil se z matky, která byla před porodem i po porodu pannou³². Zpráva o panenském početí a porodu je v evangeliu sv. Lukáše (1,26) podepřena nosným Izajášovým proroctvím (7,14): „*Hle panna počne a porodí syna.*“ Tak prorok žijící 700 let před Kristovým narozením připravuje půdu pro něco, co bylo cizí jak hebrejské mentalitě, tak neslýchané pro první křesťanské období a nakonec, s čím si lámou hlavu i dnešní lidé. Bůh předem ohlásil tuto událost a potom ji uskutečnil v plnosti času. Na úsvitu nové doby ztělesňuje Maria svým panenstvím novou životní formu, kterou byl umožněn příchod Božího království. V Marii se nejzářivěji a nejplněji zjevuje ono biblické zdůvodnění panenství: „pro nebeské království“ a „pro Pána“. Bůh si ji vyvolil, připravil si ji pro sebe Neposkvrněným početím (LG 59), oddělil si ji stranou, daroval jí plnost milosti. Království se jí zmocnilo, „zabavilo si ji pro sebe“ a ona se nechala „zabavit.“ Byla pannou spíše tím, že nalezla milost u Boha než

³¹ Srov. MACHAN, R. *Poznámky z předmětu TZZ*, I. roč. (2002), sešit 1. s. 125.

³² Srov. *Lumen gentium*. In *Dokumenty II. vatikánského koncilu* [Z lat. orig. Sacrosanctum Oecumenicum Concilium Vaticanum II. přel. skupina Oto Mádra, Romae 1966]. 1. vyd. Praha 1, Karmelitánská 6: nakladatelství Zvon, 1995. ISBN 80-7113-089-3. s. 91/57. (dále jen LG).

nějakým asketickým úsilím³³. Tato příprava ji však nezbavila nutnosti aktivně zasáhnout svým rozhodnutím do celého Božího plánu. V jedné chvíli vzala tak velkoryse na sebe zodpovědnost a důsledky pro život její i celého lidského pokolení. Maria je matkou víry ve své dokonalé odpovědi. Svou odevzdaností ve svém prostém „Hle, tu jsem, staň se mi.“ (srov. Lk 1,38) se stala příkladem pro všechny povoláné ve všech dobách. „*Souhlas k mateřství je především důsledkem jejího úplného odevzdání se Bohu v panenství. Maria přijala vyvolení za matku Božího Syna, protože byla vedena snoubeneckou láskou, která úplně zasvěcuje čili konsekruje lidskou osobu Bohu... Celou svou mateřskou účast na životě Ježíše Krista, svého syna, uskutečňovala až do smrti způsobem odpovídajícím jejímu povolání k panenství.*“³⁴

Tímto velkolepým „ano“ se podrobně zabývá Adrienne von Speyer ve své knize *Služebnice Pána*. Mariino „ano“ po rozhovoru s andělem je vstupem do křesťanského života, a to do jeho nejplnější formy, jakou je slib. Říká totiž „ano“ ke všemu, co přijde, v jejím souhlasu je obsažena chudoba, čistota i poslušnost zároveň. Zříká se všeho, kým je a co má, pro Boží plán s ní. Je ochotna učinit vše a přijmout Boha se vším, co od ní bude požadovat.³⁵ „*Tak se „ano“ matky Marie stalo podmínkou a vzorem pro všechna ostatní „ano“ věřících všech dob. Ve chvíli Mariiny odpovědi se uskutečňuje a stává zjevným nerozlučné spojení, tajemné manželství mezi Božím „ano“ a „ano“ tvora, a plodem tohoto sjednocení je Vykupitel světa.*“³⁶

Maria je první mezi všemi lidmi, kteří se bezvýhradně zasvětili Bohu. Je panna, nevěsta a matka, prvotina lidstva obnoveného v Kristu, dokonalá ikona církve jako tajemství společenství a lásky, je matkou, sestrou a učitelkou všech zasvěcených. V této ženě plně začleněné do reality tehdejší doby a do konkrétních vrahů nacházejí Bohu oddaní muži a ženy model postojů srdce: když naslouchá a přijímá Boží Slovo, když se modlí a hledá Boží vůli, když osvědčuje svou víru ctnostmi, když říká své naprosté a nezištné „ano“, v jejím panenském mateřství, v jejím spojení s Kristem, když věrně stojí pod křížem,

³³ Srov. CANTALAMESSA, R. *Panenství* [Z ital. orig. *Verginitá*, překl. Terezie Brychtová OP]. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993. ISBN 80-85527-27-8. s. 59.

³⁴ KOHUT, V. OCD „Toto tajemství je veliké“..., s. 43.

³⁵ Srov. SPEYR, A.von. *Služebnice Pána*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993. ISBN 80-85527-24-3. s. 8.

³⁶ Tamtéž, s. 9.

když doufá proti vši naději, když pečuje o rodící se církve, když se v celém svém pozemském životě z čisté lásky odevzdává věcem Božího království.³⁷

Vyzýváme-li každého učedníka Ježíše Krista k co nejužšímu spojení s Matkou Boží k získání jejího mateřského pohledu, její ochrany a zvláštní přízně, o to více by po její lásce, něžné péči a důvěrnosti měly toužit panny, neboť Maria se nazývá *královnou panen*. Tímto jménem (viz *Litanie loretánská*) je velebena Maria v církvi nebeské i pozemské a nejde jenom o titul čestný, ale ukazuje i na moc, kterou má nad nevěstami svého Syna. Maria je královnou skrze nejvyšší stupeň dokonalosti ctnosti panenství a svou moc užívá k pomoci pannám, které bere do své výchovy a pod svůj ochranný plášť.³⁸ V modlitbě s Marií – matkou církve mohou toužící rozpoznat své duchovní povolání a skrze její odkaz na Ježíše pak udělat všechno, co on jim řekne (srov. J 2,5). Tak také mnohé panny žijící ve světě rozpoznaly svou identitu ve snoubeneckém vztahu s Kristem. Rozhodly se zůstat ve svém laickém postavení a na Kristovo volání odpověděly církvi schváleným obřadem, který zasvěcuje panny. V následujícím oddíle chceme přiblížit tento ritus, který má významné liturgické postavení v církvi minulosti i současnosti.

2.4 Ordo consecrationis virginum

Stejně jako panny odpovídaly na Kristovu snoubeneckou lásku svým osobním zasvěcením, tak se církve od nejranějších dob starala, aby vhodným liturgickým úkonem podpořila toto jejich závažné rozhodnutí. Samotný ritus náleží k nejdražším pokladům římské liturgie. Nejstarší liturgická tradice je ze 4. století. Panny pak utvrzeny ve svém povolání zdobily tajemné Kristovo tělo, ve kterém skrze veřejnou ordinaci vyjadřovaly svým panenstvím obraz církve jako nevěsty Kristovy.³⁹ Toto charisma je tedy podstatou panenského povolání, jeho identitou. Tím panna v církvi svědčí a tím také slouží. Stav zasvěcených panen nemá žádného zakladatele ani zakladatelku než samotnou církve, která je

³⁷ Srov. Potissimum institutioni. In *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. [Z lat. orig. Sacrosanctum Oecumenicum Concilium Vaticanum II. přel. skupina Oto Mádra, Romae 1966]. 1. vyd. Praha 1, Karmelitánská 6: nakladatelství Zvon, 1995. ISBN 80-7113-089-3. s. 378/ 20. Dále *Tamtéž*, Dimensione contemplativa della vita religiosa. s 327/13. Dále *Tamtéž*, Venite seorsum. s. 73/IV. Dále LG 53, 58, 62, 63-68.

³⁸ Srov. KULÉN, J. *Nejvznešenější ozdoba nevinných srdcí : Kniha o panenství*. [Z franc. orig. přel. Angelus Lubojacký.]. Frýdek: Knihtiskárna Františka Orla ve Frýdku. 1899. s. 264-6.

³⁹ Srov. OCV, Úvod, I/1. s. 93.

³⁹ Srov. OCV, Zásvětná modlitba, s. 99.

svou povahou panenská. Tak jsou panny jejím obrazem po vzoru Panny Marie a církev sama se v panenství vzhlíží a nachází v něm své rysy. V případě zasvěcení panen jde o svátostinu, skrze kterou panně církev žehná a vybavuje ji potřebnou silou k životu, který by odpovídal tomu, co slíbila.

Obřad zasvěcení panen je utvořen ze sedmi částí a je zařazen až po homilii, čímž je poukázáno na jeho význam pro církev. Biskup vyzve pannu, aby zapálila svou lampu a přistoupila k oltáři. Následuje homilie obřadu samého, ve které biskup promlouvá k přítomným o daru a úkolu panenství. Po ukončení promluvy probíhá skrutinium, v němž se biskup dotazuje, zda chce žadatelka zachovávat panenství a vytrvat ve službě Bohu a církvi až do konce života. Další otázkou se ptá, zda se chce zasvětit Ježíši Kristu a slavnostně se s ním zasnout. Odpoví-li souhlasem, celé shromáždění jí litaniami k tomuto kroku vyprošuje milosti Ducha svatého. Během těchto litaní, při kterých jsou vzývána především jména svatých panen, kandidátka zasvěcení leží v prostraci na znamení pokory a odevzdanosti.

Hlavní částí obřadu je slib čistoty. Ten skládá sestra do rukou biskupovi a jeho prostřednictvím Bohu slibuje, že bude žít v panenství a následovat Krista. Biskup pak pronáší zásvětnou modlitbu. V jejím úvodu je blahoslaven život v neporušenosti těla a duše té, která touží po zasvěcení a která je volána k nevinnosti nového věku skrze nové stvoření v Kristu. To se děje tím, že sama sebe přináší v oběť. Modlitba pokračuje ujištěním, že bez Božího daru, jímž je panenství, a bez touhy a milosti, kterou sám Bůh vkládá do jejího srdce, by toto směřování nebylo možné. Dále je ukázána hodnota manželství, jehož dober se sice panna vzdává, ale miluje to, co se manželským svazkem naznačuje. Ježíš se zde ukazuje jako Ženich a původce panenství. V druhé části je kandidátce vyprošována všechna ochrana a pomoc Ducha svatého, aby zářila láskou a ostatními ctnostmi, mohla Kristu patřit jako nevěsta a oddaně Mu sloužila. Na závěr obřadu přijímá sestra symboly zasvěcení – prsten a závoj – na znamení věrnosti a služby. Také přijímá knihu *Denní modlitby církve*, aby z jejich úst stále zaznívaly chvály nebeskému Otci a prosby za svět. V tomto liturgickém ritu pro *ordo virginum* objevujeme jejich specifické charisma a spiritualitu.

Bůh uzavřel Novou smlouvu s člověkem, která se dá přirovnat ke smlouvě partnerské, manželské.⁴⁰ Je to smlouva o věrnosti, o pomoci, o ochotě jít za milovaným kamkoli půjde. Na této smlouvě, která se začala uskutečňovat okamžikem Vtělení, má zasvěcená panna zcela přímou účast, vždyť ona je v pravém smyslu snoubenkou, která odpovídá celou svou bytostí na tuto Ježíšovu výzvu lásky. Proto také panenský obřad zasvěcení se má konat o

slavnostech, které mají nějaký vztah k tajemství Vtělení.⁴¹ Bůh sám sebe v evangeliu představuje jako Ženicha své církve, např. na svatbě v Káni (Jan 2,1-12), která je úvodem k naplnění dějin na konečné svatbě s Beránkem v nebi, jak se dočteme v knize Zjevení (Zj 19,6-8), též ve sporu s farizeji o půst (Mt 9,14-15) a v podobenství o deseti družičkách (Mt 25,1-13). V *Písni písní* můžeme v jejím duchovním výkladu rozpoznat láskyplné vyznání Milého – Krista a Milé – duše člověka.

Skrze panenský obřad zasvěcení se stává žadatelka Kristovou nevěstou,⁴² lidství se spojuje s božstvím zásnubní smlouvou. Ježíš se odevzdává panně a ona se stává Bohu zasvěcenou osobou. Domovem panenského života je nebe a už teď na zemi panna prožívá povolání k účasti na této neporušitelnosti a slávě. Toto se děje přednostně právě účastí na eucharistii, společným slavením mše svaté uprostřed církve putující, ustavičnou modlitbou, každodenním slavením Denní modlitby církve.⁴³

3 Vývojová cesta

Kapitulu o *odevzdanosti* jsme zakončili pojednáním o jedné konkrétní smlouvě lásky mezi Bohem a člověkem. Jde o jednu z forem, skrze kterou se člověk stane Bohu zasvěcenou osobou. Nyní se znova vrátíme ke kořenům těchto vztahů mezi Bohem a člověkem, abychom mohli do nich lépe proniknout. Východiskem pro naše úvahy se stal obraz snubního vztahu Krista a církve.

3.1 Biblické hledisko

Snubní vztah Krista a církve je spojnicí procházející napříč různými formami křesťanského života v rámci církve. Jde o jednotící téma, i když její vnější vyjádření má nejrůznější podoby. Abychom mohli odhalit něco z bohatství této skutečnosti, je třeba hledat za novozákonním obrazem starozákonní témata, která pro něj vytvořila podklad. Na pozadí těchto nosných myšlenek můžeme poté zahlédnout novozákonní přesah.

3.1.1 Teologie smlouvy, snubní alegorie ve Starém zákoně

Dva základní prameny nacházíme v *teologii stvoření* a u *proroků*. Tyto dva proudy se sbíhají v pojetí *smlouvy*, což je centrální východisko Starého zákona

⁴¹ Tamtéž, Slavnost zasvěcení panen. čl. 1. s. 95.

⁴² Srov. OCV, Úvod, I/1, s. 93; Dále srov. Zásvětná modlitba, s.99.

⁴³ Srov. OCV, Úvod, II/2, s. 93.

pro novozákonní obraz sňubního vztahu Krista a církve (KKC 1616).⁴⁴ Původně znamená hebrejské slovo *smlouva* závazek, který někdo bere na sebe vzhledem k někomu jinému. Uzavírá-li *smlouvu* Bůh (třeba s Abrahámem – srov. Gn 15,18), je tím míněno, že Bůh slibuje (Abrahámovi) svou přízeň bez jakýchkoli podmínek. Také vyvedení z Egypta, sdělení jména, zjevení na Sinaji, vedení lidu, darování země, krále, chrámu atd. jsou formami a důkazy takového Hospodinova sebedarování. Z jiného pohledu však *smlouva* znamená také závazek, který Bůh lidu ukládá (srov. Ex 19,5). Dějiny Izraele jsou neustálým vnitřním pnutím mezi svobodou Boží a omezenou svobodou člověka. Bůh člověka volá, svými činy a sebezjevováním jej přivádí ke stále plnější odpovědi. *Smlouva* pak zpečetuje vztah, kdy obě strany se zavazují k věrnosti jedna druhé. Smluvní vztah v případě Boha a člověka však není rovnocenný. Člověk je pozván, aby se stal Božím přítelem a měl účast na Božím životě, ale první impulz i naplnění podmínek *smlouvy* jsou na Bohu. Člověk takové stability není schopen, což ukazuje přítomnost hříchu v dějinách spásy. Desatero je dokladem *smlouvy*, Boží nabídka a požadavek. Jádrem těchto pokynů je výzva k odevzdanosti vůči Bohu a výzva k lásce projevené skutkem. Zachováváním těchto přikázání dává člověk jasně najevo svou odpověď, a tím věrnost *smlouvě*. Tvrdost přikázání desatera (židovské zákonodárství počítá s trestem smrti za přestoupení) poukazuje na bezpodmínečnost, se kterou se Hospodin spojil se svým lidem. Závažnosti požadavku odpovídá velikost Boží nabídky. Bůh se však zaručuje, že z Jeho strany je 100% věrnost, že se zcela dává člověku, a od něj se očekává, že tento dar přijme. Vlastní obsah *smlouvy* je, že se jedinec (nebo lid jeho prostřednictvím) stane Božím lidem a Bůh se stane Bohem tohoto lidu. Tato žárlivost Boží a výlučnost vztahu, kterou Bůh po svém lidu požaduje pochází z Hospodinova jednání. On vysvobodil svůj lid od veškerého útlaku a od nepravých bohů, uvedl ho do svobody a dává mu také prostředky, jak si má tuto svobodu zachovat. Přikázání tedy vycházejí z Jeho lásky a péče a jsou cestou k životu. Pravá přikázání nejsou obtížným břemenem, ale otevírají prostor pro šťastné soužití s druhými lidmi, správné chápání stvořenosti a jsou cestou ke sjednocení s Bohem. Přikázání vycházejí ze vztahu, vedou k němu a jsou jeho potvrzením.⁴⁵

⁴⁴ Srov. KOHUT, V. OCD „Toto tajemství je veliké“..., s. 33.

⁴⁵ Srov. STIGLMAIER A.; RIEBL M. *Studijní texty ke Starému zákonu Sešit II*. [Z něm. orig. Kleine Bibelkunde zum Alten Testament. přel. Petr Chalupa]. 2. vyd. Matice Cyrilometodějská s. r. o. Olomouc. 1995. s. 22-23. Dále srov. HRŮŠA, I. *Poznámky z předmětu BZŘŽ*, I. roč. (2002), sešit 1. s. 13-18.

Teologie stvoření je pro důkladnější pochopení snubního vztahu mezi Kristem a církví velmi významná. Vyprávění o stvoření člověka (Gn 1-2) vykresluje Boží ideál vztahu mezi mužem a ženou. Tato skutečnost vzájemné lidské lásky, protože pochází od Boha, ve svém jádru ukrývá hlubší teologickou rovinu Bohem zjevované a uskutečňované smlouvy s jeho lidem (KKC 1602). Zde už můžeme hledat podklad pro manželství jako svátost (v NZ pak srov. Mt 19,1-9; Mk 10,1-12; Ef 5,22-23; 1 Kor 1,10nn) a zároveň pro život odevzdaný Kristu (2 Kor 11,2-3). Prorok Malachiáš (2,13-16) běduje ve jménu Hospodina nad člověkem, který propustil svou manželku, a říká, že Hospodin je svědkem této zraedy na smlouvě mezi nimi. Ústy proroka Hospodin dále na účet muže rozhořčeně říká, že nenávidí rozvod, protože přece tato jeho družka, ke které se zachoval věrolomně, je ženou podle *smlouvy*. P. Vojtěch Kohut zde vidí nejen starozákonní doklad pro svátostné manželství, ale i odkaz na Smlouvu mezi Bohem a Izraelem – jeho lidem⁴⁶.

Celá prorocká linie Starého zákona rozvíjí snubní alegorii. Cílem obrazů snubní lásky, kterou používali proroci, bylo na známé a blízké zkušenosti snubního vztahu mezi mužem a ženou ukázat hloubku a dosah existujícího vztahu mezi Hospodinem a jeho lidem. Na druhou stranu začínala být tato realita lidské lásky stále více prožívána podle božského ideálu, jehož je obrazem. První z proroků, kdo byl povolán, aby dokonce svým životem ukázal na tuto skutečnost, byl Ozeáš (1,2). Na lidské nevěře, do které byl sám prorok uveden, je ukázána nevěrnost lidu vůči Hospodinu. To vše kontrastuje s Boží věrností. Dalšími z proroků byli Jeremiáš (2,2), Ezechiel (kap.16; 23) či Izajáš (54,4-6; 62,4-5). Hospodin se představuje svému lidu jako Snoubenec, Manžel, Ženich (srov. např. Iz 54,5; 62,4-5) a Izrael je jeho milovanou snoubenkou, manželkou či nevěstou.

3.1.2 Jediný Snoubenec Nového zákona

Ježíš si naplno přisvojuje výše naznačenou snubní alegorii starozákonních proroků, když se představuje jako Ženich či Snoubenec církve (Mk 2,19) a Boží království jako svatební hostinu (srov. Mt 22,1-14; 25,1-13). Není náhodou, že se jeho první zázrak a tím i začátek Jeho veřejného působení uskutečnil právě na svatbě (Jan 2). On je ten pravý Ženich, který svou přítomností žehná lidské lásce a zároveň je zdrojem každé lásky a jejím naplněním. Jediný skutečný Ženich, který dává nové víno pro život v Jeho království lásky, je Ježíš. K tomuto vykreslení napomáhá i předchůdce Jan Křtitel, který se označuje jako „Ženichův přítel“ (Jan 3,29). Prvotní církve začala postupně sama sebe chápat jako *nevěstu* ve vztahu ke Kristu (srov.

⁴⁶ Srov. KOHUT, V. OCD „Toto tajemství je veliké...“, s. 49-pozn.13.

Zj 21,2; 22,17). Svatý Pavel mluví ke korintským věřícím s obavou v srdci, aby se nedali ošálit nějakým falešným učením, které by je odvedlo od oddanosti Kristu. Vystupuje jako žárlivý Bůh, který střeží svou snoubenku, a apoštol toto pouto mezi Bohem a církví potvrzuje slovy: „*zasnoubil jsem vás jedinému muži, abych vás jako čistou pannu odevzdal Kristu*“ (srov. 2 Kor 11,2-3).⁴⁷

*Vtělením Ježíše Krista začala nová epocha dějin spásy. Je především „zjevením fascinující, nepochopitelné a ze strany člověka naprosto nezasloužené Boží lásky k člověku a k celému stvoření. Vtělení Božího Syna je tím nejdokonalejším myslitelným Božím dílem, a proto představuje ústřední událost celých dějin spásy“.*⁴⁸ Zde už začíná dílo *vykoupení*, které pokračuje skrytým i veřejným životem Ježíše Krista a dovršuje se Jeho smrtí na kříži a slavným zmrtvýchvstáním. V Ježíšovi dochází všechny starozákonné obrazy naplnění. Vtělením a vykoupením Ježíše Krista se Bůh snoubí s lidstvem a projevuje mu tak něžnou, pečující a zcela nezištnou lásku (KKC 219). Vykoupení v Božím Synu jako dovršení vtělení Slova je zároveň novým stvořením (srov. Gal 6,15), které prozařuje a obnovuje to, co bylo na počátku. V Ježíšově vztahu k lidstvu reprezentovaném církví se nachází nejhlubší význam stvoření člověka jako muže a ženy a Boží záměr jejich vzájemné jednoty. Tak žije jeden pro druhého nejen pro své vlastní štěstí, ale také aby měli podíl na hlubokém vztahu lásky mezi Bohem a lidmi, uskutečněném ve snubním svazku Krista a církve.⁴⁹

3.2 Zasvěcený život v prvních čtyřech stoletích

Toto období dějin je poznamenáno převratnými změnami a mnohými zvraty. Z dnešního pohledu se nám může zdát nepřehledné až nebezpečné nejasné rozhraní mezi životem světa a mladým křesťanstvím, které si právě hledá své místo a vnější vyjádření. Jeho podoba se však tvoří v prostředí, kde asketický život není něčím novým. První křesťané, kteří chtěli následovat Krista cestou panenství, vycházeli z obecných asketických zásad. Cílem těchto bratří a sester bylo užší sjednocení s Kristem. Jejich hledání postupně vyústilo do mnohých forem zasvěceného života. K jejich vyhranění významně přispěli Otcové svými kázáními a teologií panenství.

⁴⁷ Srov. KOHUT, V. OCD „Toto tajemství je veliké...“, s. 34-35.

⁴⁸ POSPÍŠIL, C. V. OFM. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. 2. vyd. Praha 1: nakladatelství Krystal OP, 2002. 330 s. ISBN 80-85929-53-8. s. 169; 171.

⁴⁹ Srov. KKC 757, 772, 796, 1602, 1616.

3.2.1 Obecné pojednání o askezi

Pojem askeze vychází z řeckého *askesis* a to znamená cvičení, trénink, neustálou námahu. Jde o souhrn snah (v oblasti tělesné, rozumové či morální), jejichž pomocí chceme dosáhnout určitého cíle. Smysl a následně použité prostředky veškeré askeze jsou dány cílem, kterého chceme dosáhnout. Askeze sama není cílem, ale prostředkem k němu. Křesťan je stále motivován cílem, kterým je dosažení Boha sjedocením v Kristu Ježíši. Cesta k této nejvyšší metě vyžaduje podřízení tělesné stránky duchu a duchovní stránku Bohu.

Křesťanská spiritualita přikládá velkou důležitost pojmu hřích. Jde o největší zlo, protože má moc nás oddělit od veškerého dobra. Podle dokumentu II. vatikánského koncilu je „...člověk sám v sobě rozdělen. To je také důvod, proč se nám celý lidský život, individuální i kolektivní, jeví jako dramatický zápas mezi dobrem a zlem, mezi světlem a tmou.“⁵⁰. Z tohoto pohledu křesťanský život předpokládá askezi neboli boj s hříchem a s projevy hříchu v člověku i ve světě, aby bylo znova možné dojít k původní jednotě. To nelze bez pomoci Boží milosti, od níž se celá asketická praxe odvíjí a jí se podřizuje. Tak není pokrok přímo závislý na asketickém úsilí, ale je to Bůh, který osvobozuje od hříchu a dává růst v lásce. „Cesta k dokonalosti prochází křížem. Bez odříkání a bez duchovního boje není svatosti. Duchovní pokrok vyžaduje askezi a umrtvování, které postupně vedou k životu v pokoji a v radosti blahoslavenství“ (KKC 2015). Svátý Pavel používá přirovnání o atletech, kteří vytrvale běží svůj závod a pro vítězství jsou ochotni podrobovat své tělo všestranné kázní a zříkat se všeho, co by jim mohlo překážet v běhu k cíli (srov. 1 Kor 9,24-27). Sám Ježíš nás vybízí: „Kdo chce jít za mnou, zapři sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mne“ (Mt 16,24). Nejde o to zničit sebe, ale zřeknutím se překonat to, co je v člověku hříchem porušené. Prvotním i každým následným hříchem se ničí vztah lásky a hříšník ztrácí jednotu a harmonii s Bohem, s bližním i se sebou samým, s věcmi kolem sebe, s přírodou. Znovunabytí této harmonie vyžaduje určité úsilí. Samotná askeze má své formy vyjádření a na příkladu stručného dějinného vývoje můžeme pozorovat, jaké na sebe brala nejrůznější podoby⁵¹.

⁵⁰ Srov. Gaudium et spes. In *Dokumenty II. vatikánského koncilu...*, s. 193/ 13.

⁵¹ Srov. DE FIORES, S.; GOFFI, T. *Slovník spirituality*. [Z ital. orig. *Nuovo dizionario di spiritualità*, vydaného nakl. Edizioni San Paolo s. r. l. v Miláně v r. 1985, 6. vyd, přel. Terezie Brychtová OP a Jan Lachman]. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 80-7192-338-9. s. 40-42. Dále VEHOVSKÝ, N. F. *Stručné dějiny spirituální teologie*. Katolická teologická fakulta UK v Praze, 1999. Pro vnitřní potřebu. TF UK. s. 7.

3.2.2 Vývoj předkřesťanský

Ideál asketického života se prolíná staletými a lidskými dějinami, rozdíl je jen v motivaci, pro kterou si lidé ukládali to či ono omezení, nebo vkládali ten či onen prvek či důraz, který měnil jejich životní směřování. Tyto snahy zasahovat vědomě do toku lidského života a omezením či rozšířením možností pozměňovat jeho kvalitu patří k podstatě lidského vývoje. Každá kultura vznikla na základě snahy kultivovat život, a to právě skrze hledání a nacházení hlubších motivů a vzorů přesahujících běžnou realitu. Toho se dosahovalo pomocí různých prostředků. Asketické prvky byly a jsou v podstatě stejné, jen se liší v různých dobách ve výběru, míře a důrazu. Někteří se omezovali v jídle, spánku, mluvení, jiní tříbili svůj vztah k majetku, pro někoho bylo životní cestou ovládnutí lidských pudů, zejména pudu pohlavního až k úplné zdrženlivosti, jiní nacházeli uspokojení ve zřikání se všeho příjemného, nebo např. v osvobození se od závislosti na jakýchkoli společenských vazbách...

Nejhlubší motivace pro nějaké asketické úsilí vychází z náboženského hledání, které odpovídá na potřebu, která je zakotvena v lidské přirozenosti. Člověk je bytost náboženská, a proto hledá přesahující realitu, ke které by se mohl přimknout.

Už antická filosofie vychází z úžasu nad tím, co nás přesahuje. Tak se vyvíjí otázky a odpovědi, které prohlubují náboženské cítění, chápání a prožívání těchto skutečností. Např. pythagorejské učení se opíralo o názor, že tělo je hrob duše, a proto je nutné duši z jeho područí vysvobodit. Platón propracoval toto tvrzení až k přesvědčení, že když je duše vězněm těla a tělo náleží k tomuto světu, je nutné duši osvobodit k návratu do nepomíjitelného světa idejí, kde má svůj pravý domov⁵². Vznikl tak dualismus mezi tímto a oním světem, a tedy i položení základů pro duchovní boj, který nebyl vždy chápán správně, ale mnohdy jen jako pesimistický útěk od světa a zatracení všeho lidského. Nedá se říci, že zdrojem pro křesťanskou askezi je askeze antická, askeze pohanská, ale je nutné s ní počítat jako s rozhodujícím faktorem. Z filosofů se stávali asketové a z asketů křesťané. Slovo „askeze“ neboli odříkání ve svém původním významu označovalo řemeslnou zručnost a sportovní cvičení. Z toho se později odvodilo všeobecně lidské sebezdokonalování a v křesťanské tradici přestování ctností cvičením těla a ducha.

Další zdroje, z kterých přicházely podněty pro asketický život, byly v jiných náboženstvích. Z těch větších např. islám, hinduistické a buddhistické mnišství a pro křesťanství nejhlubším pramenem byly židovské skupiny, které žily

⁵² Srov. FRANK, K.S. *Dějiny křesťanského mnišství*. 1. vyd. Praha: Benediktinské arciepatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003. ISBN 80-902682-8-5, s. 15.

v Kumránu. Tento „Izrael posledních časů“ smýšlel apokalypticky a příslušníci této sekty žili silně asketicky, jak o tom píše Filón z Alexandrie. Toto dědictví Starého zákona spojeného s helénistickou filosofií přineslo asketickou praxi, která vytvořila půdu pro rozvoj křesťanské askeze. Negativní přínos byl v dualistickém popírání světa a nepřátelství k tělu jako takovému.

3.2.3 Různé formy asketického života v prvotní církvi, domácí askeze

Do těchto pohansko-židovských podmínek přišel Boží Syn Ježíš Kristus. On sám nebyl asketa v pravém slova smyslu, nežil sice v manželství, ale nikomu tento způsob života nepředkládal jako normu pro život. Žil střídme a nezajišťoval se ani prací, ani majetkem. Chudobu žil i zvěstoval jako zvláštní hodnotu otvírající člověka pro nebeské království. Od druhých přijímal pomoc a dary a na lidské rovině s námi sdílel všechno. Rád byl s ostatními, na svatbě se veselil až do konce, ale také vyhledával samotu. Rád přebýval o samotě s Otcem. Někdy se modlil i celé noci, ale učedníkům předal jen jednu jedinou krátkou modlitbu.

K následování Krista byl vybízen každý křesťan a nemusel se nutně stát asketou. Takové obecné výroky se týkaly např. pomíjivosti světa a jeho blízkého konce, proto také výzva sv. Pavla vede k odpoutanosti od všeho stvořeného (srov. 1 Kor 7,29-31). Základním postojem byla *bdělost*. Víra v Kristův brzký příchod, a tím i ukončení světových dějin postupně slábla, a to ještě během života sv. Pavla. Pán sice meškal, ale eschatologické očekávání se spiritualizovalo a individualizovalo. Každý člověk zemře a čeká ho soud spojený s odměnou nebo zavržením. Odměna na onom světě se stala přitažlivou, a tak motivovala k dalšímu asketickému úsilí. Člověk tolik toužil po budoucích dobrech, že svou askezi nebeský život už zde na zemi předjímal. Tak vznikl ideál tzv. *andělského života* nebo života v *znovuzískaném ráji*. Další text, který pomáhal nově pochopit dědictví proroků, mučedníků a jejich příkladu života, byl list Židům (11,33-39). Aby mohl být integrován prvek mučednické smrti jako svědectví víry, bylo nutné jej spiritualizovat. Zvláště od 4. stol. byl asketický život oslavován jako „slavné martyrium“ v době míru. Jinde evangelisté podněcují touhu k vážnému následování Krista (např. Mk 10,17-31; Mt 19,10-12; 19,27-30; Lk 12,22-31; aj.). Podmínky, do kterých Ježíš přišel, byly askezi příznivě nakloněné, a tak se nejstarší výroky a zprávy o křesťanském způsobu života zachycené ve spisech Nového zákona postupně prezentovaly jako nárok především na asketickou praxi. To vše se dělo také proto, že bylo nutné konkurovat okolí a také navenek dokázat pravé učení

skutky, které přesahovaly přirozené lidské chování⁵³. Takový tlak vyvíjely zevnitř i některé ranné křesťanské spisy, které byly čtivou vzdělávací literaturou konce 2. stol. Jedná se např. o *apokryfní Skutky apoštolské*⁵⁴ a Ježíš a jeho učedníci jsou zde představováni především jako ti, kteří svým životem, slovy i skutky vyzývají k rozhodnému asketickému životu. Naštěstí nepřevládla tato tendence natolik, že by se z asketického života, zvláště ze života v panenství stal výlučný styl života všech křesťanů. Tato radikalita však byla nezbytná pro další vývoj církve a jen z tohoto podhoubí a z této horlivosti pro Pána mohlo vyrůst tak velké množství nejrůznějších povolání a životních stavů v církvi.⁵⁵

Takto motivovaná a propagovaná askeze byla nejprve praktikována uprostřed křesťanských obcí, dokonce v rámci rodin. Byla součástí normálního občanského prostředí. Byla pevně zapuštěna do světských struktur, a přitom zůstávala spontánní, ryzí a dynamická. Asketa a asketka žijí spolu se svými rodinami. Toto byla nejrozšířenější podoba premonastické askeze. Jako další příklad můžeme uvést z doby kolem roku 58 rodinu jáhna Filipa z Cézareje, jehož čtyři dcery jsou obdařeny charismaty panenství a prococtví. Tvoří spolu malou rodinnou komunitu (srov. Sk 21,8-9). V prvních dobách, ale ještě i v době poapoštolské bylo světské prostředí prostorem, kde se realizovalo povolání k panenství mimo organisovanou církevní strukturu, která se v té době postupně vytvářela. Další zmínky o domácí církvi najdeme v listu Římanům 16. kap. Nejde jen o společenství, o jehož existenci se zmiňuje sv. Pavel v domě Prisky a Akvily, ale i další (Řím 16,14-15).⁵⁶ Pannám věnujícím se domácímu asketismu doporučuje sv. Atanáš (295-373) mlčení, meditaci Písma, modlitbu žalmů, práci, aby si vydělaly na skromné živobytí. Podobný úkol doporučuje zasvěcené panně Klement Římský ve svých dvou listech o pannách.⁵⁷ Má zůstat naplno ve světě, ale úplně odevzdaná Bohu. Stará se, jak by se líbila Pánu, a zároveň je plně k dispozici potřebným. Má své rituály, svůj řád modlitební, postní, pastorační, pracovní...a zároveň vedena Duchem

⁵³ Srov. FRANK, K.S. *Dějiny křesťanského mnišství*. 1. vyd. Praha: Benediktinské arciepatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003. ISBN 80-902682-8-5, s. 17.

⁵⁴ *Příběhy apoštolů: Novozákonní apokryfy II.* uspořádal Dus, A. J. z řeč., koptštiny, latiny přel. Josef Bartoň, Dušan Coufal, Růžena Dostálová. 1. vyd. Praha 1: nakladatelství Vyšehrad, 2003. ISBN-80-7021-593-3. s.568.

⁵⁵ Srov. FRANK, K.S. *Dějiny křesťanského mnišství...*, s. 22-23.

⁵⁶ Srov. MAREČEK, P. *Úvod do Nového zákona*. („pracovní skripta“ CMTF UP). 2004-2005. s. 95.

⁵⁷ Srov. KLEMENT ŘÍMSKÝ, sv. *Ad virgines*, Ventura, V. Poznámky z předmětu DVF ZS, I. roč. (2002), sešit 1. s. 96-100.

svatým je připravena ke každému dobrému dílu tak, jak ji chce Pán aktuálně vést i navzdory všemu pevně ustanovenému. Panny ve 2. stol. se věnovaly vyučování, skutkům milosrdenství, sloužily modlitbou, vedly duchovní boj... Jejich přímlyvy byly účinné pro jejich svatý život ve spojení s Kristem, posilované modlitbou a postem. Domácí asketismus je „předmnišská forma“ zasvěceného života. Během staletí je oslabován a ustupuje organisované komunitní formě, ale z církve se už neztrátí.

3.2.4 Tři asketické cesty

Zasvěcené panenství se rozvíjí v prvních křesťanských dobách jako jeden z několika hlavních asketických proudů. Stojí zde jako cesta následování Krista spolu s bezdomovectvím potulných kazatelů a s těmi, kteří na sklonku 3. století odešli mimo lidská obydlí do ticha a samoty pouště.⁵⁸ Tyto tři navenek od sebe odlišné asketické cesty mají jedno společné – jde o odpovědi člověka na setkání s přesahující realitou Boží a jako cesty k plnějšímu sestupu do tohoto tajemství. Jak se dovídáme z raně křesťanského spisu *Didaché* putující asketé byli vlastně první křesťanští misionáři. S pevnější organizací církve se stal putovní apoštolát nadbytečným.⁵⁹ Tato forma však přetrvávala i nadále v podobě ideálu asketického „bezdomovectví“ (srov. 1 Petr 2,11; Žid 11,38). V rané církvi nacházely výzvy k zasvěcenému panenství největší odezvu převážně u žen. Důvody, pro které se panny rozhodovaly pro tento způsob života, byly nejen sociální,⁶⁰ ale také pro velikost ideálu panenství, který vysoko pozdvihal důstojnost ženy na rovině lidské, duchovní i společenské. Chválu panenství opěvovala církev např. ústy sv. Cypriána: představoval panny jako „*květ církve, krásu i ozdabu duchovní milosti, radostnou sílu, netknuté a čisté nádoby chvály a cti, obraz Boží, jenž nese podobu svatosti Páně, převzácnou část stádece Kristova.*“ V panenství bylo spatřováno uskutečnění Božího záměru s člověkem v nejčistší podobě: „*Čím budeme my, tím vy už jste začaly být. Vy se už v tomto světě účastníte slávy vzkříšení [...] Když zůstáváte čisté a*

⁵⁸ Srov. FRANK, K. S. *Dějiny křesťanského mnišství...*, s. 12-26.

⁵⁹ Srov. BROWN, P. *Tělo a společnost: muži, ženy a sexuální odříkání v raném křesťanství* [Z angl. orig *The Body and Society, Men, Women and Sexual Renunciation in Early Christianity*, New York 1988. přeložila Eva Lajkepová] 1. vyd. Brno: CDK, 2000. ISBN 80-85959-72-0. s. 154.

⁶⁰ Srov. FRANK, K. S. *Dějiny křesťanského mnišství...*, V prvotní církvi v běžné křesťanské obci bylo mnohem více žen než mužů, proto bylo málo příležitostí k uzavření manželství. Také úloha vdané ženy nebyla lákavá ve svém poněkud zastaralém ideálu ženy v domácnosti. To podobně platilo i v možnostech služby a důstojného přijetí uprostřed Božího lidu. s. 20.

*panenské, rovnáte se andělům Božím.*⁶¹ Panenství bylo spojováno se svatostí církve, pro jeho zjevnou podobu v konkrétních zasvěcených osobách se stal v církvi nepostradatelným znamením. V ekleziologii tak asketicko-panenský způsob života zaujal rozhodující místo.⁶²

3.2.5 Počátky mnišství

Z této premonastické askeze uvnitř obcí vyrostla v průběhu 3. stol. vlastní askeze monastická, praktikovaná mimo obec. Pojem *mnich* pochází z řeckého slova „monachos“ – *monos* tj. jediný, osamocený, ten, kdo žije sám. Klasická řečtina nezná toto slovo. Jeho význam ve své době vykládá Eusebius z Cézareje. Vůdčím textem je pro něj Ž 68,7 („*Bůh, jenž osamělé usazuje v domě*“). Osamělé neboli *monos*, jednorozené. Jsou podobni jednorozenému Synu Božímu. Žijí čistým životem v celibátu a neříká se, že žijí tak či tak, podstatné je, že celý svůj život zaměřili k ctnosti, jediné cestě, jedinému cíli. V hebrejštině „YAHYD“ znamená: Bohem milovaný, jako Kristus, jako Boží Syn, připodobněný. V apokryfním Tomášově evangeliu je použito v několikerém významu slovo „mnich“. Např.: Je to ten, kdo bude první, protože teď je poslední pro svou pokoru. Mniši jsou těmi, kteří mají naději v posledním soudu, kteří jsou vyvolení. Blahoslavení jsou „*Jediní*“, kteří z Božího Království jsou a zase tam vejdou.⁶³ Za podstatný znak mnišství se pokládalo viditelné vydělení asketů od ostatních v křesťanské obci a jejich jasný odchod z běžného života. Vznikají tak originální křesťanská společenství podle ideálu asketického, poustevnického a cenobitského. Mnišství je hnutí za důsledné křesťanství a znamená život za všech okolností založený na Písmu svatém. Hlavní osobností, která dala počátek tomuto hnutí, je sv. Antonín. Žil svou domácí askezi nejprve v Egyptě, v blízkosti svého rodiště. Později z vnuknutí Ducha svatého na základě úryvku z evangelia (Mt 19,21) rozdal svůj majetek, zajistil živobytí sestře a uchýlil se do pouště. Pro své povolání, rozhodný boj se silami temnoty a příkladný život se stal „otcem mnichů“, zakladatelem poustevnictví. Zemřel v roce 356. O jeho životě se dovídáme z životopisu, který napsal tehdejší biskup sv. Atanáš.⁶⁴ Odchod do pouště

⁶¹Tamtéž, Cit. převzata, pozn. 17-18, s. 20-21, Dále o panenství v pojetí sv. Cypriána. BROWN, P. kap.10. pozn. 58.

⁶²Tamtéž, srov. s. 21.

⁶³Srov. VENTURA, V. *Poznámky z předmětu DVFZZ*, I. roč. (2002), sešit 1. s. 88-90.

⁶⁴Srov. ATANÁŠ, sv. *Život sv. Antonína Poustevníka*. 1. vyd. ve spolupráci s centrem Aletti Velehrad-Roma a s Českou křesťanskou akademií. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 1996. ISBN 80-901957-5-X.

znamenal přimknutí se ke zkušenému pouštnímu otci, který mladého adepta doprovázel. Tak vznikaly volné eremitské kolonie jako nejstarší forma pouštní askeze. Představitelem anachoretického způsobu života je sv. Ammonius a Makarius Egypťský. Tito poustevníci se scházeli ke společným modlitbám, a zvláště pak ke slavení eucharistie. Byli velmi rozšířeni v Egyptě, Sýrii, ale také v Palestině. Jejich život byl životem modlitby a strohé askeze. Mniši bydleli jednotlivě v chatrčích či hrobkách a od svých duchovních vůdců si vyprošovali „slovo“ pro svůj život. Tato slova, jako duchovní poučení a pomoc, vynikala hlubokou moudrostí plynoucí z bohaté zkušenosti. Sbírkou těchto výroků, která se nám zachovala, je cenným pokladem vypovídajícím o ideálu života na poušti.⁶⁵ Vypovídá také o výšinách Božích a hlubinách lidských, o bojích, které je nutné podstupovat k získání věčného života. Motivace pro odchod do pouště byla různá, společným cílem však pro všechny mnichy byla láska k Bohu zaměřená na druhý příchod Páně. Vznik nového typu mnišského života, kterým byl přísně uspořádaný společný život mnichů (cenobitství/koinobitství), byl spojen se jménem Pachomios, který zemřel v polovině 4. století. Po svém obrácení ke křesťanství se stal anachoretou a byl žákem jednoho zkušeného starce. Byl obdařen organizačním nadáním a zvláštním vědomím vlastního poslání. Vzorem pro jeho reformní dílo bylo bratrské společenství prvotní církve (srov. Sk 4,32-35) a také touha dát prostor a vytvořit podmínky také pro ty, kteří by sami na poušti neobstáli pro svou nezralost či lidskou křehkost. Svůj první klášter založil v Thebaidě a brzy poté vznikala další hojně osídlená obydlí. Pro společný život v určitém řádě bylo nutné vytvořit pravidla. Závaznou autoritou se stala řehole a nad ní představený, kterého dokonale mnich chápal jako zástupce Boha na zemi. Také majetek byl společný a ve své podstatě vše patřilo Kristu, a proto bylo nutné svěřené věci správně spravovat bez touhy cokoli vlastnit. Pachomiovské kláštery zanikají koncem 4. století kvůli příliš velkému přílivu noviců a zároveň chyběly autority schopné vést a udržovat chod takto přísně uspořádaného společenství. S dalším rozšířením byl nutně spojený hospodářský růst, který však přinesl zhoubné bohatství a moc.⁶⁶

3.2.6 Otcové propagující panenství v prvních čtyřech stoletích

Rozhodující význam má pro počátky asketického hnutí svoboda ducha v očekávání blízkého konce, jak to zdůrazňuje sv. Pavel ve svých listech.

⁶⁵ Srov. *Apovthegmata: výroky a příběhy pouštních otců*. [Z řec. a lat. orig. přeložil, Jiří Pavlík]. 1. vyd. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2000. 153 s. ISBN 80-902682-2-6.

⁶⁶ Srov. FRANK, K. S. *Dějiny křesťanského mnišství...*, s. 27-32.

Zříkání se manželství v prvotní církvi se stává jedním z rozlišujících znaků křesťanského životního stylu a pro mnišství má význam zcela zásadní. Už v době poapoštorské se o asketech mluví jako o zvláštním stavu v církvi, jak o tom píše Ignác Antiochijský ve svém listě Polykarpovi. Ignatios žil na přelomu 1. stol. Pro šíření a upevnění ideálu panenství zvlášť významně přispěl biskup Cyprián. Žil v Kartágu a zemřel roku 258. Pro panenství, tuto důležitou složku života raně křesťanské obce, položil spolehlivý teologický základ a odůvodnění. Během deseti let svého biskupského úřadu musel čelit mnohým těžkostem, které nahlodávaly jednotu církve. Pracoval neúnavně na tomto sjednocení ve všech rovinách a přál si, aby se uskutečnilo především v eucharistii. Byl jemným a mírným pastýřem, pozorný ke každému i ke svým katům v hodině smrti. K pannám však byl přísný pro nebezpečí, která jejich životnímu rozhodnutí hrozila.

Jméno Origenes představuje nejplodnějšího teologa starověku. Jeho otec se stal mučedníkem a jeho syn celý život po mučednictví toužil. Nakonec je vězněn a na následky mučení umírá. Byl vášnivý čtenář a vykladatel Písma, dobrodružný myslitel a milovník Krista. Rozvíjí duchovní smysl Písma a duchovní smysly křesťana. Panenský život připodobňoval k životu andělskému. Vztahy mezi anděly jsou duchovní stejně, jako je duchovní „manželství“ mezi Kristem a církví. Právě tento andělský život chtějí panny napodobovat na zemi. Jeho oblíbená témata, která inspirovala spiritualitu mnohých v pozdějších dobách, jsou: zrození Slova v duši, stupně dokonalosti, zranění láskou, výstup na horu kontemplace. Ve svém učení podává ucelený koncept duchovního života. Významným dílem je alegorický výklad *Písne písní*. Křesťanské panenství a panictví velebil mystickým způsobem biskup Metod Olympský.

Především se pak o ideál čistoty zasloužil sv. Ambrož z Milána (339-397). Svými kázáními o kráse panenství ovlivnil široký okruh věřících. To mu ovšem vyneslo i kritiku a rozhořčený odpor rodičů, jejichž dcery svatý biskup pro panenství získal.⁶⁷ Skvostným dvojdílkem, které má převážně pastorační ráz je Ambrožovo „*O pannách; O bratru Satyrovi*“⁶⁸. V první části – „*O pannách*“ nachází čtenář mnoho pro povzbuzení, posílení a motivaci k získání těch, které by zde mohly najít příklad k následování. Z řecké literatury znal mnoho podnětů ke chvále panenství, povzbudivé příklady a moudré příkazy. O něco

⁶⁷ Srov. BENEDIKT Z NURSIE, sv. *Regula Benedikti/Řehole Benediktova/*. [Z latiny přeložila Alžběta Francová OSB]. 1.vyd. Praha-Břevnov: Benediktinské arcipopatství sv.Vojtěcha a sv. Markéty, 1998. ISBN-80-238-2676-X. s IX-XXI.

⁶⁸ AMBROŽ, sv. *O pannách – O bratru Satyrovi*. [1. část přeložil Dr. Josef Zvěřina, 2. část přeložili dominikánští bohoslovci v Olomouci, přehlédl Dr. Ondřej Petrů OP.] 1.vyd. Olomouc: 92. svazek Edice Krystal, 1948.

podobného se pokusil v tomto spisu, který je spíše souborem kázání na toto téma. Sám autor měl zvláštní úctu k tomuto „nebeskému způsobu života“, jak se sám vyjadřuje (srov. čl. I. 3,11 aj.).⁶⁹Jeho sestra Marcellina v roce 353 přijala z rukou biskupa Liberia panenský závoj. Také jeho bratr se zasvětil Bohu a z jeho rodu pocházela panenská mučednice Soteris, proto považoval lásku k tomuto způsobu života za rodinné dědictví. Pro povzbuzení a příklad ukazuje na Pannu Marii a jako jeden z prvních autorů podává obraz o jejím životě z hlediska panenských ctností. Dále se zmiňuje o sv. Anežce, o mučednici Tekle, uvádí příklad své sestry Marcelliny, sv. Sotery, sv. Pelagie aj. Neobyčejně jemně píše o víře, ochraně smyslů, o postě, modlitbě, chování apod. Oproti Cypriánovi chce pannám kázat spíše příklady než příkazy (srov.čl. II. 1,4). V roce 384 tuto knihu doporučuje sv. Jeroným už jako knihu známou.⁷⁰

Vzorem pro sv. Ambrože byl sv. Basil Veliký. Sepsal *první skutečnou řeholi*, tj. souhrn pravidel. Jsou v ní pokyny pro monastický život, které měly původ v myšlenkách Origena a Klementa Alexandrijského. Sv. Klement mluví o pannách jako o těch, které se živí eucharistií a jsou novým lidem. Připomíná jim povinnost soukromé modlitby během dne i noci. Vykládá jim *Otče náš* a ukazuje jim, že nemají-li chrámy, mají být sami chrámy Pána⁷¹. Literaturu západní obohatil kromě Cypriána také Tertulián.

Náš stručný výběr významných otců vyzdvihujících krásu života s Kristem uzavřeme Řehořem z Nyssy, který je rodným bratrem sv. Basila. Žil na konci 4. století a jeho mystický pohled na cestu k Bohu je snahou po „totální“ spiritualitě. Podle Řehoře si člověk, „Boží obraz,“ chtěl udělat zkušenost o zlu. Ale jeho pravou přirozeností bylo panenství. Ztratil jednotu na všech rovinách a jeho bytost se roztránila. Potřeboval tedy nalézt svou skrytou krásu a svou základní jednotu v „neschopnosti trpět“, v potlačení vášní, které jej hyzdí. Hmotné smysly musí odumřít a vytvořit tak prostor pro činnost smyslů duchovních. Potom se Slovo sjednotí s duší a bude obnovena ona původní jednotu. Jeho homilie na žalmy, knihu Kazatel, Píseň písní a na život Mojžíšův popisují stoupání duše k Bohu a láskyplné sjednocení s Ním v mystickém manželství.⁷²

⁶⁹ Tamtéž, pozn. k úvodu III. 4. další knihy o panenství od sv. AMBROŽE: *O panenství* (r. 378); *O poučování panny* (r. 391); *Výzva k panenství* (r. 393).

⁷⁰ Tamtéž, úvod, Zvěřina Josef, s. 61-63.

⁷¹ Srov. DE FIORES, S.; GOFFI, T. *Slovník spirituality...*, s. 167.

⁷² Tamtéž, s. 167-168.

4 Zasněžené panenství jako dar a úkol

Každý putuje po své cestě k Bohu, ať už si to uvědomuje, nebo ne. Naši praotcové prohlašovali, že jsou na zemi jenom cizinci a přistěhovalci, dávali najevo, že pravou vlast teprve hledají (srov. Žd 11,1-16). Sv. Terezie od Ježíše obdržela v modlitbě dar vidět Pána a po této zkušenosti svědčí o plodech takového setkání s Bohem. Jedním z nich je, jak sama líčí ve svém životopise, náramný zisk poznat naši pravou vlast a pochopit, že jsme na zemi jenom poutníci. Říká: „*Není snad velmi užitečné nazírat na to, co nás očekává, a vidět, kde budeme žít? Má-li někdo cestovat do jiné země, nepomáhá mu snad snášet cestovní nesnáze, když předtím viděl, že tam bude moci žít velmi příjemně?*“⁷³ Všichni jsme poutníci a křesťan by si měl stále připomínat, že jeho pravý život je v nebi. Člověk je tady na zemi jen hostem, a tak by měl vlastnit, jako by nevladl, plakat, jako by neplakal, být ve světě a nebýt z něho (srov. 1 Kor 7,30). Sv. Ignác tomuto vnitřnímu rozpoložení říká *indiference* a myslí se jí pozitivní smysl svobody. Člověk nemá na ničem ulpět, věci stvořených užívat natolik, nakolik mu pomáhají na cestě k Bohu, a jestliže ho brzdí, musí se jich vzdát. Máme se tak stát svobodnými nejen vůči věcem, ale také vůči svým nejlepším duchovním snahám a v neposlední řadě též vůči sobě. Nemáme více usilovat o získání majetku než žít v chudobě, nemáme více stát o zdraví, než o nemoc, nemáme si zakládat na své cti, ale ani se nevzpírat, když nás někdo pohaní, ani neusilovat o prodloužení života, než přijmout jeho konec (podle sv. Ignáce). V tomto stavu svobody, kdy jsme schopni následovat zcela svobodně jediného dokonale Svobodného, teprve rozhodně nastupujeme cestu Boží vůle. Cílem této cesty je sjednocení s Bohem. Místem tohoto spojení, jak chceme ukázat, je boholidské srdce Ježíše Krista.

4.1 Zasněžené panenství jako cesta, „poutnictví“

Ve východní tradici to, co sv. Pavel opisuje v několika obrazech, vystihují Otcové výrazem *hesychia*.⁷⁴ Doba poutníků (později ruských starců) byla charakteristická jejich neustálým putováním z jednoho místa na druhé, což absolvovali s velkou houževnatostí a se zcela minimální spotřebou věcí nutných k životu. Většinou se jejich výbava skládala z knihy Písem, kousků

⁷³ TEREZIE OD JEŽÍŠE, sv. *Život*. 1. vyd. Nakladatelství tiskárny Vimperk, 1991. ISBN 80-900138-3-X. s. 360-361.

⁷⁴ ČEMUS, R. *Modlitba Ježíšova a modlitba srdce* vyd. Česká provincie Tovaryšstva Ježíšova: Societas, 1993. Red. Stojanovo nádv. 206, Velehrad. „hesychie“ – klid, pokoj, ticho, mír, jde o stav duše, která není rušena od stálé vzpomínky na Boha ničím vnitřním ani vnějším. s.7.

suchého chleba, vody, růžence a nejmýš nějaké příkrývky v batůžku... Tímto stálým pohybem a otevřeností pro všechno, co jim Prozřetelnost postaví do cesty, docházeli významné vnitřní svobody a duchovní zralosti. Většinou je na cestu pozval Bůh nějakým silným oslovením skrze Písmo svaté a s touto (třeba jen) větičkou se vydali hledat Spásu napříč rozsáhlou zemí. „Boží království je ve vás,“ je přesnější překlad Ježíšova výroku (Lk 17,21).⁷⁵ Poutníci našli jedinečnou cestu, jak co nejučinněji sestoupit do hlubin svého nitra. Používali krátké zvolání – „střelnou modlitbu“, kterou neustále opakovali. Nejznámější větou je *Pane Ježíši Kriste, Synu živého Boha, smiluj se nade mnou hříšníkem*.⁷⁶ Tak zaměstnali své myšlení, které jinak svým neustálým těkáním a přilnavostí ke světu a jeho věcem brání jako oblak bezprostředně poznat Boha a Jeho slávu. Touto modlitbou konali tu nejlepší chválu, prosbu i pokání.⁷⁷ Skrze toto bez zábran Bohu vystavené nitro, byl jejich život postupně zbožšťován. Takový poutník se například přes léto usadil poblíž nějaké vesnice, kde žil v prosté chatrči a modlil se. Byl součástí místní církve a jeho úkolem bylo nejen se přimlouvat za všechny, kteří v tom kraji žili, ale také být neustále k dispozici pro radu, duchovní rozhovor, nebo přímou pomoc s úrodou na poli či v dobách jiné nouze. Tak se stával požehnáním pro celou vesnici i okolí a pomoc u něj nacházeli lidé z blízka i z daleka. Byl ve světě a nebyl z něho. Byl celý Boží a zároveň tak lidský.

Podobný úkol má zasvěcená panna, jak naznačuje sv. Klement Římský ve svých dvou listech o pannách.⁷⁸ Zasvěcená panna je naplno ve světě, ale úplně se odevzdává Bohu. Stará se, jak by se líbila Pánu, a zároveň, jak by byla plně k dispozici potřebným (srov. 1 Kor 7,32). Má své rituály, svůj řád modlitební, postní, pastorační, pracovní...a zároveň vedena Duchem svatým má být připravena ke každému dobrému dílu tak, jak ji chce Pán aktuálně vést i navzdory všemu pevně ustanovenému. Panny ve 2. stol. se věnovaly vyučování, skutkům milosrdenství, sloužily modlitbou, vedly duchovní boj...

⁷⁵ *Nový Zákon*, Česká liturgická komise, výtiskl Thaurdruck, Praha, 1989. s. 248. zde se tvrdí, že tento překlad je gramaticky možný, ale v tomto kontextu jde spíše o zdůraznění jeho příchodu v čase než označení kvality Božího přebývání v nás, či místa, kde je. – naproti tomu ve významu uvedeném v textu použito JAN OD KRÍŽE, sv. *Duchovní píseň*, s. 36/7

⁷⁶ *Poutník vypráví o své cestě k Bohu*. 1.vyd. Orfeus, 1993. ISBN 80-85522-30-6, s. 18

⁷⁷ *Oblak nevědění*, zásadní dílo středověké mystiky, překl. Toman. P. Praha: nakladatelství Pragma, 2000. ISBN 80-7205-707-3. s. 59-81, čl. 3-18.

⁷⁸ Srov. KLEMENT ŘÍMSKÝ, sv. *Ad virgine.*, Ventura, V. Poznámky z předmětu DVF ZZ, I. roč. (2002), sešit 1. s. 96-100.

Jejich přímluvy byly účinné pro jejich svatý život ve spojení s Kristem, posilované modlitbou a postem.⁷⁹

4.2 Sjednání, celistvost, svatost jako cíl duchovního života

Sv. Jan Damašský definoval modlitbu, jako prosbu k Bohu o to, co je potřebné. Jestliže můžeme Boha žádat o to, o co chce být žádán, pak je nutné zjistit, co to je. On pro nás chce jen to, co si ve svém úradku pro nás stanovil jako to nejlepší. Jeho přání je, aby všichni lidé byli svatí. Příklad Hospodina zní: „*Bud'te svatí, neboť já Hospodin, váš Bůh, jsem svatý* (Lv 19,2). V Novém zákoně vnímáme tento nárok vyjádřený slovy: „*Bud'te tedy dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec*“ (Mt 5,48). Jestliže tento imperativ je přáním našeho Boha, pak také je to On, kdo uschopňuje k jeho naplnění. Nemůže totiž po nás chtít to, co by bylo neuskutečnitelné. Jestliže jde o Boží vůli, pak je to požadavek závazný pro každého věřícího, bez ohledu na jeho povolání. To také vyjadřuje LG 40, kde je řečeno: „*Všichni křesťané, jakéhokoli stavu a zařazení, jsou povoláni k plnému křesťanskému životu a k dokonalé lásce.*“ Všichni jsme tedy povoláni ke svatosti. U mystiků a odborníků zabývajících se duchovní dokonalostí panuje významná shoda o povaze křesťanské svatosti. Všichni katoličtí teologové označují svatost jako *sjednocení s Kristem*, Vtěleným Slovem a naším Vykupitelem, jediným prostředníkem mezi Bohem a lidmi a pramenem veškeré milosti a posvěcení. Kristus si zamiloval církev a sám se za ni obětoval, aby ji posvětil, a tak si ji připravil, aby byla svatá (srov. Ef 5,25-27). Svaté je tedy to, co se nechá posvětit a spojí se s Jediným Svatým⁸⁰. „*Neboť toto je vůle Boží, vaše posvěcení*“ (1 Tes 4,3; Ef 1,4; LG 39). Bůh je nazýván svatým, protože mocí své božské přirozenosti je stále ve svém bytí i jednání dokonale totožný sám se sebou, se svou spravedlností, dobrotou a velebností. Kristovo lidství je svaté, protože je podstatně spojeno s osobou božského Slova. Církev je svatá, protože je skrze Ducha svatého spojena s Kristem v jedno tělo. Lidé jsou svatí, nakolik jsou prostřednictvím církve spojeni skrze Ducha svatého s Kristem.⁸¹ Duchovní pokrok tedy směřuje ke stále důvěrnějšímu spojení s Ježíšem Kristem.

Boží člověk, tedy ten, který je, se jím stal účastí na Božím životě⁸². Přirozenost je základem pro nadpřirozený život milosti, božský život na ní

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Srov. TENACE, M. *Vybrané kapitoly z antropologie/ Stvoření člověka k obrazu a podobnosti Božímu...*, s. 18-31.

⁸¹ Srov. DE FIORES, S.; GOFFI, T. *Slovník spirituality...*, s. 949-951.

⁸² Srov. JAN OD KŘÍŽE, sv. *Duchovní píseň*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000. ISBN 80-7192-436-9. s. 151/čl.3.

navazuje, neničí ji ani ji nezmenšuje. V souvislosti s obnovou života ctností, mluví svatý Atanáš o duši v její lidské přirozenosti. Říká, že ji Bůh stvořil „krásnou a velice upřímnou“. Tato duše byla v ráji schopna komunikace s Bohem a žila s Ním v jednotě. Podle svatého biskupa není těžké žít svatým životem, protože ctnosti nejsou něco, co pramení zvnějšku, ale co je v nás. „*Zůstaneme-li přirození, zůstáváme ve ctnosti. Aby byla duše čistá, musí být ve stavu přirozeném, jak byla stvořena*“⁸³. Získat zpět tuto nevinnost lze dvojným způsobem. Na jednu stranu očišťováním přirozenosti raněné hříchem, odkloněné od lásky a zahlcené vším, co je nepřirozené, a na druhou stranu pod vlivem milosti cvičením se ve ctnostech. *Život podle přirozenosti* je jiný název pro život *sjednocený (monotropos)*. Mnich, stejně jako každý křesťan, sleduje jeden cíl ve všem, co dělá, dokonce i v té nejjednodušší činnosti. Zaměřuje se do svého nitra a tam přebývá se svým Bohem. Z této hloubky pak vychází za veškerým okolním děním ve stálém spojení s Kristem. Tento sjednocený život je opakem směřování člověka *polytropního*, který vylákán ze svého nitra žije roztržštěn mnohostí podnětů, ve stále proměnlivém světě okolností, vztahů a zálibení. Existuje tedy sjednocení vnitřní a vnější, jehož nejvyšším stupněm dokonalosti je intimní spojení s Kristem⁸⁴. Naše nitro neboli srdce je místem, kde dochází k setkávání a postupnému prolnutí v lásce s naším Bohem v Ježíši Kristu. Zde probíhají nejdůležitější vnitřní hnutí vedoucí buď k jednotě, nebo k rozdělení, ke zmatku, nebo k pokoji, k lásce, nebo k nenávisti, ke svatosti, nebo k hříchu, k radosti, nebo k uzavřenosti životu. Tímto *srdcem*, které označuje mnohem širší skutečnost, se teď budeme blížeji zabývat, protože odtud vychází život.

4.3 Teologie srdce

Náš Mistr nám říká: „*Kde je tvůj poklad, tam bude i tvé srdce*“ (srov. Mt 6,21; Lk 12,34). Tento prostý obraz nám naznačuje mnoho hlubokých aspektů víry a lásky. Do toho, čeho si nejvíce vážíme, co milujeme, čemu věnujeme nejvíce své pozornosti, do čeho promítáme všechno své myšlení, touhy, očekávání i obavy, v tom jsme se cele „zabydleli“. Čím větší máme zájem o svůj objekt lásky, tím více přesouváme své těžiště, svůj střed do něho. Zároveň jej pojmáme do sebe, takže se nakonec zdá, že jsme jím cele zaplněni.

⁸³ATANÁŠ, sv. *Život sv. Antonína Poustevníka. I. vyd.* Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 1996. s. 35-36. ISBN 80-901957-5-X.

⁸⁴Srov. ŠPIDLÍK, T. *Spiritualita křesťanského východu/ Mnišství*. [Z franc. orig. *Quésiones monastiques en Orient*. Roma: PIO, 1999. Přeložil Juvenál Valíček OFMCap.] 1. vyd. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2004. ISBN 80-86715-16-7. s. 35-36.

Je-li našim pokladem osoba, která je milující a milovaná, pak dochází ke skutečné výměně srdci⁸⁵. Jeden přebývá v druhém. To je povaha lásky. O takových milujících se dá říci, že mají všechno společné. Nejde jen o společné užívání věcí nebo společnou účast na radostech i strastech života, ale jde o sdílení toho nejhlubšího, co je v člověku. Staří manželé, kteří svůj život prožili jeden pro druhého, jsou si někdy i tělesně podobní a dá se říct, že ze dvou jednotlivých osob skrze lásku vznikl jeden člověk. Tím naplnili životem to, k čemu byli vybídnuti na začátku jejich společného života slovy Bible v svátostném obřadu svatby: „*Proto opustí muž svého otce i matku a přilne ke své ženě a stanou se jedním tělem.*“ (Srov. Gn 2,24).

4.3.1 Pojem srdce z antropologického hlediska

Každý z lidí má v sobě tajemství. Je to tajemství jeho identity, toho, kým vlastně je ve svém nejhlubším nitru. Je to místo odkud všechno vychází, jakýsi střed, kam člověk spontánně ukáže, když se ho někdo zeptá, kde sídlí jeho „já“. Je to centrum hrudi – místo tělesného srdce, které však zde má metafyzický význam⁸⁶. Nejedná se jen o svalovou pumpu, odkud se do těla vhání krev a kde je udržován fyzický život, ale jsou zde také prožívány skutečnosti na rovině psychické a duchovní. Už odedávna jsou do tohoto místa směřována všechna důležitá vnitřní hnutí člověka⁸⁷. Srdce má schopnost si pamatovat, poznávat, a chápat. Proto také právě tady člověk rozvažuje i koná svá rozhodnutí. V tomto existenciálním středu lidské bytosti může každý zakusit lásku k druhému člověku a zcela jedinečným způsobem prožívat vztah k Bohu.

4.3.2 Trinitární a christologická perichoreze

Všechno lidské, co zakoušíme a poznáváme, najdeme spolehlivě a v daleko dokonalejší formě v našem Bohu – Stvořiteli. Bůh je jeden podle božské přirozenosti, ale ve třech osobách, a tak už od věků tvoří společenství. Je to společenství lásky, protože Bůh je Lásky (srov. Jan 4,16), a je dokonalé tím, že jedna osoba Trojice se beze zbytku z této nekonečné lásky dává druhé. Otec všechno, co má, dává Synovi, Syn to přijímá a zase to Otci beze zbytku vrací. Je to zcela totální úkon. Otec i Syn vydechuje Ducha, který vychází z jejich lásky. Povahou této božské lásky je zachování každé vztahové rozdílnosti

⁸⁵ Srov. JAN OD KŘÍŽE, sv., *Duchovní píseň*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000. ISBN 80-7192-436-9. s. 89-90/čl.7.

⁸⁶ Srov. POSPÍŠIL, C. V. OFM. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. 2. vyd. Praha 1: nakladatelství Krystal OP, 2002. 330 s. ISBN 80-85929-53-8. s. 217-224.

⁸⁷ Srov. TENACE, M. *Vybrané kapitoly z antropologie/ Stvoření člověka k obrazu a podobnosti Božímu...*, 2001. ISBN 88-86517-28-9. s. 32-36.

jednotlivých osob a zároveň taková jednota mezi nimi, takové sdílení a láskyplné společenství, že jedna osoba Trojice přebývá v druhých dvou, a kde se projevuje jedna z božských osob, tam jsou přítomné i druhé dvě. Není možné je izolovat, rozdělit, oddělit. Jsou stále spojené. Toto přebývání jednoho v druhém se nazývá *perichoreze*⁸⁸ (srov. Jan 17,21-23; Jan 17,11). Jaký je tedy náš Bůh? Je to ten, který se rozhodl mezi námi a s námi bydlet (Jan 14,23). On sám je plnost sebesdílení a do tohoto bytí v lásce jsme byli vtaženi. Udělal to skrze Ježíše, který už tím, že přijal tělo, dostatečně zřetelně dal najevo, že chce s námi žít. Tento Bohočlověk je pravý Bůh a pravý člověk. Právě v něm se uskutečnilo to, co není možné v žádném z lidí. Protože on je božská osoba a zároveň jsou v něm v úplném souladu lidská a božská přirozenost. To, co jsme označili v imanentní Trojici pojmem *perichoreze*, se tu ve vtěleném Slově děje také. Tam se sjednocují a v sobě přebývají božské osoby podle své přirozenosti, ale v rozlišení jejich charakteristické vztahové odlišnosti. Zde se jedná o božskou osobu, v které se tímto způsobem sjednocují dvě odlišné přirozenosti. Zároveň Ježíš je ikonou Otce a je s ním jedno a stále chodí a jedná pod vedením Ducha svatého.

Jestliže jsme naznačili, jak důležité a přesažné věci se dějí v každém láskou naplněném lidském srdci, pak v té nejvyšší míře a v té nejčistší podobě můžeme myslet na divy odehrávající se v *srdci* Ježíše Krista. Ono je „...*styčnou plochou tajemství člověka a Boha, je velesvatyně v níž Bůh tajuplně v člověku přebývá.*“⁸⁹ V Ježíšově lidském srdci se odehrává propojení dvou úplně odlišných a jinak nespojitelných světů. Svět lidí a svět Boha. Toto srdce našeho Mistra je nám nabídnuto jako *místo k setkání*. Je pro nás otevřeno na kříži, abychom mohli vstoupit s veškerou naší bídou i důstojností, slabostí, porušeností i krásou, a být tak vtaženi do lásky Trojjediného Boha. Ježíšovo srdce je doslova středem všech srdcí, jak to vyznáváme v litaniích k Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu, příbytkem, kde všechno nachází život a plnost od Nekonečného. Lidské je pozdvihováno a božské sestupuje. V tomto srdci můžeme bydlet se svým Bohem.

4.3.3 Perichoreze jako náplň spirituality zasvěcené panny

K tomuto existenciálnímu vnitřnímu dílu je povolána zasvěcená panna. Když v oblasti zasvěceného života vyslovíme pojem „společenství“, vybaví se nám nejspíše nějaká řeholní rodina bratří nebo sester. Zasvěcená panna není povolána do žádného konkrétního řeholního institutu. Panna je v rámci

⁸⁸ Srov. POSPÍŠIL, C. V. OFM. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel.*, s. 221.

⁸⁹ POSPÍŠIL, C. V. *Tajemství srdce vtěleného Syna*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2001. ISBN 80-7266-084-5, s. 22.

společenství církve povolána k bytí v Kristu a s Ním, ke snoubenecké lásce s Ježíšem. Trinitární i christologická perichoreze tak, jak jsou ve stručnosti popsány v předchozích odstavcích, jsou potom nanejvýš inspirativní pro její spiritualitu. Právě proto, že nežije charismatickým způsobem společenství zasvěcených osob, které je vlastní řeholním komunitám, je třeba, aby se s veškerou vehemencí ducha zaměřila k stále hlubšímu prožívání jednoty s Trojjediným Bohem, který v jejím srdci přebývá, a se svým snoubencem Ježíšem Kristem. Zasvěcením se vztah mezi Kristem a pannou stává konstitutivní skutečností jejího života a od této chvíle má být panna určena přednostně a jedinečně tímto vztahem. Toto je její nejhlubší identita, již pak podle vlastního osobního charismatu slouží církvi a světu. Nejdokonalejším lidským vzorem a obrazem prožívání této její spirituality je Matka Boží, Panna Maria, v jejímž srdci, uchráněném od dědičného hříchu, došlo k nejdokonalejšímu spojení člověka s Bohem. Stejně jako ona je zasvěcená panna též pannou i nevěstou a zároveň má mateřskou účast na plodnosti Ducha svatého.

Zasvěcená panna je svou konsekrací skrze doživotní slib obrazem jedinečného spojení Krista – Hlavy a církve – jeho mystického těla. Je třeba, aby se tato jednota stala rovněž obsahem jí prožívaného charismatu. Zasvěcená panna se tak stává znamením snoubenecké lásky církve ke Kristu – nebeskému Ženichu. Je to její úkol: vlastním životem prorocky poukazovat na toto tajemství, naznačovat, čím církev již je a čím se má stát i celé lidstvo. Toto je tedy její první a vlastní charisma a zároveň to nejkrásnější a nejcennější, co dodává jejímu povolání vůni, ale i podstatnou sílu k následování Krista a neustálé odpovědi na Boží volání. Zasvěcená panna může na sebe právem vztáhnout všechny starokřesťanské texty a úryvky, kde je toto tajemství snoubenecké lásky mezi Kristem a církví odhalováno a kde se Ježíš představuje jako jediný Ženich církve⁹⁰. Zasvěcená panna, aby mohla naplnit své povolání, vyhledává ticho a samotu, aby se ve skrytosti svého srdce setkávala s Tím, který ji miluje a úplně se s ním sjednotila v lásce. Čím více bude v něm přebývat a On v ní, tím plnější bude její svědectví, tím více pochopí hlubiny svého nitra, a tak také pomůže otevřít druhým cestu k Bohu⁹¹. Obnoví tak pravý důvod k hluboké sebeúctě a k úctě vůči svým bližním (neboť se stane chrámem živého Boha, kterého bude v sobě nosit). Přinese druhým živoucí Srdce nazaretského Mistra, které přemáhá každé odcizení a které je skutečnou

⁹⁰ Srov. Mt 25,1-13; 9,14-15; Jan 2,1-12; Jan 3,29-30; Zj 19,6-8; Píseň písnií...

⁹¹ Srov. GOGOLA, J. OCD. Zasvěcená čistota. In *Řeholní formace*, ed. J.Gogola, Olomouc: Matice Cyrilometodějská, 2002, s. 288-289, ISBN 80-7266-110-8.

nadějí na záchranu, obnovu a proměnu člověku k obrazu a podobě Nejvyššího.⁹²

Následovat evangelijní radu čistoty znamená nejen dobrovolně se vzdát hodnoty rodinného a manželského života, ale také získat Krista – jediného Ženicha. Lidé Bohu zasvěcení svým životem ukazují lidem dneška, že Boží království je mezi námi. Při vědomí jednoho Otce v nebesích mohou společně prožívat bratrství, které přesahuje všechny hranice.⁹³ „*Dokonalá zdrženlivost pro Boží království byla vždy v církvi v nemalé úctě jako znamení a pobídka lásky a jako zvláštní zdroj duchovní plodnosti ve světě.*“⁹⁴ Na těchto textech z církevních dokumentů vidíme, v jaké vážnosti je cesta úzkého následování Krista skrze slib čistoty a jak velkou měrou disponuje zasvěceného člověka k proniknutí do Božích tajemství a k plné službě lidem. Boží milost působí v srdci člověka jednotu a tato nerozdělenost a celistvost uzdravuje zraněný svět.

Závěr

Záměrem této práce bylo představit Zasvěcené panenství – *ordo virginum* jako životní cestu. Tato forma zasvěceného života je v naší společnosti díky totalitní uzavřenosti předchozích let poměrně málo známá⁹⁵. Má však pro své vznešené a starobylé kořeny už v prvotní církvi nepopíratelnou historickou hodnotu, která směřuje do současnosti.

UVědomila jsem si význam zasvěceného života pro církve i svět, ale zároveň pochopila na základě vztahu Krista a církve též hodnotu, velikost daru a úkol svátostného manželství. Zvláště V. Kohut důrazně postavil tyto dva životní stavy sobě na roveň na základě jejich stejného teologického původu. Ještě do nedávné minulosti podléhaly zmíněné cesty nerovnovážnému hodnocení v církvi ve prospěch zasvěcených osob, a proto považuji toto objasnění za částečné splácení dluhu, který vůči manželství máme.

Pohled na obraz Proměněného Krista nás vede do společenství Nejsvětější Trojice. Odtud pak čerpáme veškerou inspiraci a sílu k následování Krista, a k životu pro druhé. Ze zasažení Boží láskou se v člověku rodí odpověď, která směřuje ke křtu. To je první zasvěcení se Bohu. Závažnost a dosah křtu si

⁹² Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Tajemství srdce vtěleného Syna*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2001. ISBN 80-7266-084-5, s. 36.

⁹³ Srov. *Redemptionis Dominum*. In *Zasvěcený život ve světle reformy II. Vatikánského koncilu (dokumenty z let 1964-1997)*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1997, s. 207/čl.11.

⁹⁴ Srov. Tamtéž, LG. s. 16/čl.42.

⁹⁵ *Ritus Ordo consecrationis virginum* byl znovu obnoven pro celou církev r. 1970, ale pro Českou republiku až v r. 1991.

uvědomíme při každém složení slibů, které na křest navazují a rozšiřují jeho milosti. Vzorem všech povoláných k životu s Bohem je Panna Maria, která nejdokonaleji odpověděla na Boží výzvu.

Zkoumáním starozákonního vztahu Hospodina a jeho lidu jsme objevili snubní povahu Hospodinovy lásky, která se projevuje jako něžná, velkorysá, pečující, nezištná a žárlivá ve své výlučnosti. Tento předobraz jasně se naplňující v Kristu pomáhá nově a v ještě širších souvislostech zahlédnout v tomto jediném Ženichu církve naplnění dějin spásy, cíl, ke kterému Písmo od počátku směřovalo.

Nejednotná a široká pojednání o vývoji forem zasvěceného života v počátcích církve mi kladla jisté obtíže, proto jsem se přidržela jen několika pramenů. Svědectví víry Otců poapoštolské doby a jejich teologie panenství jsou cenným pokladem církve. V nich můžeme hledat cennou inspiraci pro život panen odevzdaných Kristu v dnešním světě.

Bůh nás vyzývá ke svatosti. Srdce, které je centrem života, chápu jako místo setkání a spojení v lásce. Tam přebývá Bůh a my v Něm. Zdaleka jsem nevyčerpala všechny možnosti, kterými se dalo proniknout do obsahové hloubky této skutečnosti. Samotný mystický učitel a teolog sv. Jan od Kříže v závěru svého spisu *Živý plamen lásky* rezignuje a odmlčí se při neschopnosti vyjádřit slovy nejvznešenější milosti, které působí podíl duše na životě Trojice⁹⁶. Z toho také můžeme usoudit, jak je toto téma citlivé, těžce interpretovatelné a tajemné, jako je Bůh sám.

V perichorezi jsem stanovila pro zasvěcenou pannu těžký a jednoznačně přirozenost přesahující úkol, ale zároveň se snažila vyjádřit, že tento ideál je postaven před každého křesťana. V úvodu poslední kapitoly zaznělo povzbuzení pro ty, kteří se ochotně otvírají Božímu působení. Bůh s radostí dává to, k čemu vyzývá.

⁹⁶ Srov. JAN OD KŘÍŽE, sv. *Živý plamen lásky*. [Ze španělského originálu přeložila Terezie Brychtová OP]. 5. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 80-7192-435-0. s. 143, čl. 17.

Bibliografie

- Bible, Písmo svaté Starého i Nového zákona*, ekumenický překlad, 4. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1995. ISBN 80-85810-08-5.
- Biblická konkordance*, 2. revid. vyd. Praha: Křesťanský spolek mladíků v Čechách, 1933.
- Mezinárodní katolická revue Communio*. Ronov: Triality, pro Sdružení Communio. 2004-, roč. 8, č. 4.
- Dokumenty II. vatikánského koncilu*. [Z lat. orig. Sacrosanctum Oecumenicum Concilium Vaticanum II. přel. skupina Oto Mádra, Romae 1966]. 1. vyd. Praha 1, Karmelitánská 6: nakladatelství ZVON, 1995. ISBN 80-7113-089-3.
- Katechismus katolické církve [z franc. orig. Catéchisme de l'Eglise catholique přeložil Josef Koláček SJ.] 1. vyd.* Praha: ZVON, 1995. ISBN 80-7113-132-6.
- Nový zákon*, Česká liturgická komise, vytiskl Thaurdruck, Praha, 1989.
- Oblak nevěděni*, zásadní dílo středověké mystiky, překl. Toman. P. nakladatelství. Pragma, Věžeňská 3. 110 00, Praha, 2000. ISBN 80-7205-707-3.
- Poutník vypráví o své cestě k Bohu*. 1.vyd. Orfeus, 1993. ISBN 80-85522-30-6.
- Příběhy apoštolů: Novozákonní apokryfy II.* [uspořádal Dus, A. J. z řeč., koptštiny, latiny přel. Josef Bartoň, Dušan Coufal, Růžena Dostálová]. 1. vyd. Praha: nakladatelství Vyšehrad, 2003. ISBN-80-7021-593-3.
- Zasvěcený život ve světle reformy II. Vatikánského koncilu (dokumenty z let 1964-1997)*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1997.
- AMBROŽ, sv. *Mystická Eva*. In LUBAC, H. DE, *Katolicismus*, [z franc. orig. Catholicisme, přel. Brychtová, T.] Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995. ISBN 80-7192-017-7.
- AMBROŽ, sv. *O pannách – O bratru Satyrovi*. [1. část přeložil Dr. Josef Zvěřina, 2. část přeložili dominikánští bohoslovci v Olomouci, přehlédl Dr. Ondřej Petrů OP.] 1.vyd. Olomouc: 92. svazek Edice Krystal, 1948.
- ATANÁŠ, sv. *Život sv. Antonína Poustevníka. 1. vyd.*ve spolupráci s centrem Aletti Velehrad- Roma a s Českou křesťanskou akademií.Velehrad: Refugium Velehrad-Roma,1996. ISBN 80-901957-5.X.
- AUGUSTIN. J. *Celibát*. [Z polsk. orig. *Celibat. aspektz pedagogiczne i duchowe*, vyd. nakl. Wydawnictwo M v Krakově v r. 1999, přel. Jindra Hubková]. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství. 2000. ISBN 80-7192-469-5.
- BARSOZZI, D. *Spirituality svaté Anděly Merici*. 1. vyd. Praha: nakladatelství PAULÍNKY, 2002. ISBN: 80-86025-49-7.
- BENEDIKT Z NURSIE, *Regula Benedikti/Řehole Benediktova/*. [Z latiny přeložila Alžběta Francová OSB] 1.vyd. Praha-Břevnov: Benediktinské arcidiocésní sv.Vojtěcha a sv. Markéty, 1998. ISBN-80-238-2676-X.

- BERNARD Z CLAIRVAUX, sv. *Miluji, protože miluji; miluji, abych miloval*, Denní modlitba církve IV., lit. mezidobí – 20.8., 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2005. ISBN 80-7192-774-0.
- BERNARD Z CLAIRVAUX, sv. *O stupních pokory a pýchy, Chvály panenské Matky*, 1. vyd. Praha 1, Husova 8, nakladatelství Krystal OP, 1999. ISBN 80-85929-34-1.
- BROWN, P. *Tělo a společnost: muži, ženy a sexuální odříkání v raném křesťanství*. [Z angl. orig. *The Body and Society, Men, Women and Sexual Renunciation in Early Christianity*, New York 1988. přeložila Eva Lajkepová] 1. vyd. Brno: CDK, 2000. ISBN 80-85959-72-0.
- BUOB, H. *Povolání k vydanosti*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995. ISBN 80-85527-95-2.
- CANTALAMNESSA, R. *Panenství*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993. ISBN 80-85527-27-8.
- CARETTO, C. *Poušť uprostřed města*. 1. vyd. Brno: nakladatelství Cesta, 1995. ISBN 80-85319-43-8.
- ČEMUS, R. *Modlitba Ježíšova a modlitba srdce* vyd. Česká provincie Tovaryšstva Ježíšova: Societas, 1993. Red. Stojanovo nádv. 206, Velehrad.
- DE FIORES, S.; GOFFI, T. *Slovník spirituality*. [Z ital. orig. *Nuovo dizionario di spiritualità*, vydaného nakl. Edizioni San Paolo s. r. l. v Miláně v r. 1985, 6. vyd, přel. Terezie Brychtová OP a Jan Lachman]. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 80-7192-338-9.
- FRANK, K.S. *Dějiny křesťanského mnišství*. 1. vyd. Praha: Benediktinské arcidiecézní úřad sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003. ISBN 80-902682-8-5.
- GOGOLA, J. OCD. Zsvěcená čistota. In *Řeholní formace, ed. J.Gogola*, Olomouc: Matice Cyrilometodějská, 2002, ISBN 80-7266-110-8.
- JAN OD KŘÍŽE, sv. *Duchovní píseň*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000. ISBN 80-7192-436-9.
- JAN OD KŘÍŽE, sv. *Duchovní píseň*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000. ISBN 80-7192-436-9.
- JAN OD KŘÍŽE, sv. *Živý plamen lásky*. [Ze španěl. orig. přeložila Terezie Brychtová OP]. 5. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 80-7192-435-0.
- KEATING, T. *Pozvání k lásce*. 1. vyd. Praha: ZVON, 1996. ISBN 80-7113-145-8.
- KOHUT, V. OCD. „*Toto tajemství je veliké*“. *Salve. Revue pro teologii a duchovní život*, 2004-, roč. 14, č.3.
- KULÉN, J. *Nejvznešenější ozdoba nevinných srdcí: Kniha o panenství*. [Z franc. orig. přel. Angelus Lubojacký.]. Frýdek: Knihotiskárna Františka Orla ve Frýdku. 1899.
- MARIE ANCILLA, *Ve škole otců pouště*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 80-7192-426-1.

- MAYER, SUSO OSB. *Nevěsta krále. Ordo virginum-Textobraní V/Pro vnitřní potřebu zasvěcených panen českých a mor. diecézí/* 2001. 1.vyd.
- NĚMEC, D. OP. *Komu je určeno panenské zasvěcení a jaké jsou jiné možnosti, Ordo virginum TextobraníIV/Pro vnitřní potřebu zasvěcených panen českých a moravských diecézí/* 2000. 1.vyd.
- POSPÍŠIL, C. V. OFM. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel.* 2. vyd. Praha 1: nakladatelství Krystal OP, 2002. 330 s. ISBN 80-85929-53-8.
- POSPÍŠIL, C. V. *Tajemství srdce vtěleného Syna.* 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2001. ISBN 80-7266-084-5.
- RUPNIK, I.V. *Vybrané otázky z antropologie.* 1. vyd. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2003. ISBN 88-86517-14-9.
- SCHLINKOVÁ, B. *Nevěsta Ježíše Krista.* 1. vyd. Havlíčkův Brod: nakladatelství ICHTHYS, 1992. ISBN 80-85397-06-4.
- SCHLINKOVÁ, B. *Všecko pro Jediného.* Praha: LUXPRESS, 1992. ISBN 80-7130-020-9.
- SION, V. *Duchovní realismus Terezie z Liseux.* 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1992. ISBN 80-85527-03-0.
- SPEYR, A. von *Služebnice Pána.* 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993. ISBN 80-85527-24-3.
- STINISSEN, W. *Modlitba Ježíšova.* 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996. ISBN 80-7192-147-5.
- ŠPIDLÍK, T. *Spiritualita křesťanského východu/ Mnišství.* [Z franc. orig. Questiones monastiques an Orient. Roma: PIO, 1999. přeložil Juvenál Valíček OFMCap.] 1. vyd. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2004. ISBN 80-86715-16-7.
- TENACE, M. *Vybrané kapitoly z antropologie /stvoření člověka k obrazu a podobnosti Božímú/.* 1. vyd. Křížkovského 2, 77200 Olomouc: Centrum Aletti Velehrad-Roma, 2001. ISBN 80-86045-75-5.
- TEREZIE OD JEŽÍŠE, sv. *Cesta k dokonalosti.* 1. vyd. Vimperk: Nakladatelství Tiskárny Vimperk, 1991. ISBN 80-900138-6-4.
- TEREZIE OD JEŽÍŠE, sv. *Hrad v nitru.* 1. vyd. Vimperk: Nakladatelství Tiskárny Vimperk. ISBN 80-900138-5-6.
- TEREZIE OD JEŽÍŠE, sv. *Nad Velepísní a jiné spisy.* 1. vyd. Vimperk: Nakladatelství Tiskárny Vimperk 1991. ISBN 80-900807-2-3.
- TEREZIE OD JEŽÍŠE, sv. *Život.* 1. vyd. Vimperk: Nakladatelství tiskárny Vimperk, 1991. ISBN 80-900138-3-X
- VEHOVSKÝ, N. F. *Stručné dějiny spirituální teologie.* Katolická teologická fakulta UK v Praze, 1999. Pro vnitřní potřebu TF UK.

Seznam zkratk

aj. – a jiné	orig. – originál
angl. – anglický	OSB – Ordo Sancti Benedikti (Řád svatého Benedikta)
cit. – citace	pozn. – poznámka
č. – číslo	přel. – přeložil
čl. – článek	r. – rok
DVFZZ – Dějinný vývoj forem zasvěceného života	roč. – ročník
ed. – Editor	řeč. – řečtina
franc. – francouzský	s. – strana
ital. – italský	SKT – Slavení křesťanských tajemství
kap. – kapitola	srov. – srovnej
KKC – Katechismus katolické církve	stol. – století
lat. – latinský	sv. – svatý
LG – Lumen Gentium	španěl. – španělský
lit. – liturgický	TF UK – Teologická fakulta Univerzity Karlovy
něm. – německý	TSZZ – Teologie a spiritualita zasvěceného života
nn – následující	TZZ – Teologie zasvěceného života
NZ – Nový zákon	UK – Univerzita Karlovy
OCV – Ordo consecrationis virginum	VC – Vita consecrata
OFM – Ordo Fratrum Minorum (Řád menších bratří)	vyd. – vydání
OP – Ordo Praedicatorum (Řád bratří kazatelů)	

Zkratky biblických knih jsou uváděny podle textu Bible, Českého ekumenického překladu.

POSLÁNÍ V KRISTU

ÚVOD

Celým tímto školním rokem se v našem předmětu Teologie zasvěceného života prolíná jedno téma, v kterém se pro mě sjednocuje všechno ostatní a významně mě motivuje v cestě následování Krista. Je to téma „POSLÁNÍ V JEŽÍŠI KRISTU“. Pokusím se propojit své dosavadní poznání a chápání těchto skutečností s teologickou látkou, kterou nám předkládal v přednáškách Mgr. Richard Machan, Th.D. Z těchto zápisků jsem také pro tuto práci nejvíce čerpala. Už v úvodu chci poděkovat za všechno, co nám P. Machan předal ve svých hodinách, protože tato teologie trvale obohatila můj duchovní život.

II. STVOŘENÍ PODLE BOŽÍHO OBRAZU

I Bůh řekl: „Učinme člověka, aby byl naším obrazem podle naší podoby.“ (Gn 1, 26). To je rozhodnutí Boha, které se stalo skutečností a které tak zcela vymezuje postavení člověka ve stvoření a jeho vztah ke Stvořiteli. Obrazem je naznačena lidská schopnost žít s Bohem ve společenství, je tu vyjádřen vztah blízkosti, a přece i odlišnosti. Jediným a naprosto dokonalým obrazem Božím je Ježíš Kristus (Kol. 1,15). Z toho vyplývá, že člověk je obrazem Obrazu a jeho cesta je ve spojení s Ježíšem, v jeho co nejdokonalším následování a úplném připodobnění. Naše podstata v podobnosti s Bohem je dar a zároveň úkol, který volá po naplnění.

Bůh se nám dal poznat jako Trojice. Otec, Syn a Duch svatý. Bůh je společenství tří osob, které žijí ve vzájemných vztazích lásky. Jedna osoba nemůže být bez dvou dalších. Bůh je ale jeden, jedné podstaty, rozdíl je právě v osobách. Každá je jedinečná a nezaměnitelná. Bůh Otec se dává cele Synu a Syn se od Otce přijímá. Syn vše, co od Otce dostává zase Otci vrací a společně vydechují Ducha svatého. To je cesta lásky v ekonomické Trojici. Tak Bůh Otec spolu s Duchem svatým vyslovuje Slovo do světa. Vše je stvořeno skrze Něho a pro Něho (srov. J 1, 1-3).

Situace světa v čase stvoření je jiná, než jak jej nacházíme po hříchu. A Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi (J 1, 14). Bůh-Láska-Ježíš Kristus se stal člověkem, vzdal se všeho, co měl a kým byl a jako dobrovolně chudý omezený tělem, prostorem a časem, vstoupil do lidských dějin.

Každý člověk má ve své přirozenosti vepsánu schopnost lásky a touhu po ní. Tato vztahovost volá po naplnění v někom dalším, v Celku, který ho přesahuje, a který jediný může člověka učinit trvale šťastným. Jde tedy o cestu spolu s Kristem k Otci v Duchu svatém. Je to cesta dopředu k eschatologickému naplnění dějin ve věčnosti. Nelze se vrátit zpátky do Ráje.

Po hříchu prvních lidí nastupuje lidstvo novou etapu čekání na Spasitele. Po Jeho příchodu dochází k naprosto odlišné etapě v životě lidí, protože vzniká NOVÉ STVOŘENÍ. Do této skutečnosti vstupujeme křtem a v něm dostáváme všechno potřebné k tomu, aby z nás nebyla jenom nějaká „nedochůdčata“, ale lidé plní Ducha svatého, svatí skrze Třikrát Svatého. Je to cesta ke vtělení Boha do celého našeho života, jde o něco, co nás naprosto přesahuje, ale k čemu stačí dát svůj souhlas. Jen budeme-li spolupracovat s Boží milostí, můžeme pak zahlédnout tu plnost a ten konkrétní tvar lásky, do kterého jsme dorostli, tam budeme takoví, jak nás Bůh myslel. Také budeme mít účast na Božím království, na jehož kráse a velkoleposti jsme se neviditelným způsobem podíleli už za života na zemi a k jehož vybudování jsme svou láskou přispěli.

III. ROZDÍL MEZI POVOLÁNÍM A POSLÁNÍM

Bůh volá člověka. Naše odpověď na toto volání z nás učinila křesťany. Církev, *ecclesia*¹, je plná těch, kteří odpověděli. Vzorem dokonalé odpovědi je Panna Maria. Na začátku cesty Bůh zahrnuje člověka citelnými milostmi, aby ho vyváděl ze světa, aby mu pomohl odpovědět. Je to duchovní dětství, kdy do sytosti sajeme duchovní mléko a jako nedospělí jsme nošeni v náruči a hýčkání na kolenou (srov. Iz 66,12).

Teprve později rozlišíme další upřesnění své cesty k Bohu v rámci církve. Ježíš si vyvolil 12 učedníků, aby byli s Ním. To je pozvání k užšímu následování. Jde o novou intimitu, novou důvěrnost. Ježíš mluví s učedníky v soukromí a vykládá jim smysl podobenství. Nazývá je přáteli (J 15, 15).

V jistém čase tohoto *povolání k následování* dostává učedník z milosti Boží pozvání k určité formě služby, v které začne naplňovat své *poslání*. Je to povolání v povolání. Forma dostává konkrétní tvar, vše se prohlubuje a začne to „sedět“ přesně na míru. Jde o druhé obrácení, o cestu křesťanské dospělosti, jejímž cílem není nic jiného než svatost, dokonalost v lásce. Vzorem a mírou pro tuto vydanost je krajní mez, ke které zašel ve svém milování lidí sám Ježíš Kristus. Rozšiřuje přikázání lásky z roviny: „Miluj bližního jako sebe samého“ (Mt 19, 19) do nového přikazu: „abyste se navzájem milovali, jako jsem já miloval vás.“ (J 13, 34). A jak to tedy bylo? Až k smrti!

IV. POVOLÁNÍ K NÁSLEDOVÁNÍ – PODSTATA SLIBU

Když je člověk silně zasažen dotekem Boží lásky, první reakcí je okamžitě se disponovat pro to, aby tato krása mohla být vpuštěna do jeho srdce. Člověk

¹ „Latinské slovo *ecclesia* pochází z řeckého základu *ek-kalein*, což znamená svolání nebo shromáždění“. MACHAN R., *Aspekty církve*. in: *Communio* 3.-4. Svitavy: Trinitas. 2000. ISSN –1211-7668.

světa se začne zbavovat toho, co mu překáží a téměř s lehkostí opouští staré věci, staré způsoby života, vztahy, které ho svazují. Jelikož chce odpovědět celou svou bytostí, opouští všechno a nejen věci, ale i lpění na nich a všechny lásky, které si dělají nárok na jeho srdce, včetně sebelásky. Tak postupně dozrává ke svobodě, která mu umožňuje bez překážek následovat Toho, který si ho zamiloval a kterému on chce odpovědět tím nejlepším, kým je a co má.

Láska se chce vázat. Zamilovaný člověk, natož zamilovaný Bůh, chce být stále s tím, kdo je předmětem jeho zájmu, chce přijít tak blízko, že se spolu sjednotí v lásce, že dokonce začne přebývat jeden v tom druhém.

Kdo žije v lásce nevolí, protože už zvolil. Dobrovolně se podřizuje všem přáním Miláčka, ve všem Mu chce vyhovět, Jeho příkazy se stávají splněnými dříve, než jsou vysloveny. Už nejde o oběť, ale o radost ze skutku lásky, který může být vykonán.

Abychom věděli, jak má vypadat naše odpověď Bohu, díváme se na Ježíše Krista a podle Jeho vztahu k Otci a vydanosti lidem utváříme svůj život. Jeho poslušnost byla Jeho svobodou. Ježíš odmítá každé jiné chtění, než je chtění Otce. Živí se Boží vůlí, je živ z Otce (J 4, 34). Jeho svoboda není „od něčeho“, protože Ježíš nehřešil a neměl v sobě porušenost hříchu, ale svoboda „pro něco“ – dělat všechno, co chce Otec. Jeho poslušnost je v přimknutí lidské Ježíšovy vůle k vůli Boží, což se děje v Jeho Boholidském srdci. Vrcholem naší svobody je navázat se na Jediného svobodného.

Ježíš je chudý na každé jiné určení než to, jaké mu dává Otec. Volí vždy tu jedinou možnost, tu nejprůhodnější, jak Mu ji přisuzuje Otec. Není bohatý spoustou různých možností, ale tím jediným tvarem Otcovy lásky, který má zrealizovat, vtělit do světa. Nemá nic jiného než to, co dostává od Otce. Nejde jen o chudobu jako nevlastnění věcí a možností, ale i o kenózi – zřeknutí se sebe, jak to můžeme vidět na kříži nebo už ve vydanosti lásky v ekonomické Trojici. I naše jediné bohatství je to, co dostaneme od toho, koho milujeme.

Ježíš je oddán Otci skrze nerozlučné spojení s církví. Ježíš přichází jako Ženich a stejně jako se v Něm počítám druhá Božská Osoba navždy spojuje s tělem, stejně s takovou důsledností a věrností se propojuje se svou Nevěstou – církví. Nikdy ji neopustí a zůstane s ní navěky. Ježíš nedal své tělo jedné ženě, protože by nemohl patřit všem. Tímto panictvím (celistvostí lásky) se stal vrcholně plodným, protože duchovní cestou skrze Eucharistii se odevzdává v té nejhlubší intimitě každému. V tomto pokrmu, v němž je Kristus celý s duší i s tělem, se spojuje s člověkem na všech úrovních jeho bytí, a dokonce posiluje i to, co bude vidět až na věčnosti. Vrcholem naší plodnosti je to, co plodného a inspirujícího přichází od našeho Milovaného.

V. CESTA NASLOUCHÁNÍ, KONTEMPLACE, POSLÁNÍ JAKO CESTA

Aby bylo možné dobře odpovédět na volání, je nutné naslouchat. Máme-li být duchovně plodní, je potřeba nechat se oplodňovat Slovem a modlit se – kontemplovat. Čím otevřenější a disponovanější, čím blíže Kristu, tím jistěji můžeme čekat, že nás Kristus pozve ke konkretizaci našeho povolání, že vstoupíme do Jeho poslání. Kdyby všechna práce končila zralým plodem vinné révy, jistě by to nebylo málo, ale cesta ke kvalitnímu vínu vede přes lis, ve kterém bude šťáva vymačkána, pak nastane kvašení a teprve potom může být víno k radosti lidského srdce (Ž 105, 15). Je to jako se zrnem, které padne do země (srov. J 12, 24), začne bobtnat, zapáchá, nafoukne obal a praskne. Pak vyraší nový život. Poslání je takový sestup do lisu, takový ponor do hlíny. Často přichází zvenčí a jde nad rámec našich přirozených schopností. Zavede nás mezi lidi, které nemáme příliš v lásce a chce po nás něco, co bychom jinak nejspíš nedělali... Staneme se maličkými a odkázanými na Boha – Ducha svatého a Jeho vedení. Čím nezajištěnější a čím větší nejistota, tím plnější Boží péče a zakoušení Jeho pomoci.

VI. „VYDÁN“

Ježíš byl vydán do rukou lidí. Poslušností lásky až k smrti na kříži uskutečnil naše vykoupění. Vzal na sebe lidský hřích i s jeho následky, sestoupil do temnot, nicoty, pekla, přijal i nejzazší oddělenost od Boha, ve které přestal zakoušet Otcovu přítomnost. V těchto hlubinách, v této krajní slabosti dokonil dílo spásy a v čase smrti na kříži odevzdal svého ducha (Lk 23, 46). To je první plod Jeho smrti.

VII. ZÁVĚR

V této práci, která je mým rozjímáním a zároveň pokusem proniknout hlouběji do svěřených tajemství, jsem mohla pochopit a nově přijmout, že i my můžeme mít účast na vykoupění světa spolu s Kristem. Také můžeme jít se sv. Janem a s Pannou Marií pod kříž, abychom svým životem naplnili to, co jsme ve slavných slibech Bohu slíbili. Stane se to tehdy, když budeme mít účast na svém vlastním umírání, když dobrovolně přijmeme temnotu a těžkosti spojené s naším posláním. Když nebudeme vzdorovat ve chvílích, kdy už nebude možné cokoli dělat, abychom změnili tíhu vztahů, situací a vnitřních stavů.² Tehdy ve spojení s Kristem a Marií obejmeme celý svět a předáme mu život.

Seminární práce, Olomouc 2004

² Srov.: SPEYER, A. *Služebnice Pána*. 1.vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993, ISBN 80-5527-24-3, ss. 89-100.

PERICHOREZE A SPIRITUALITA ZASVĚCENÉ PANNY SRDCE JAKO MÍSTO SETKÁNÍ

I. ÚVOD

Ke své práci jsem si zvolila téma perichoreze, které mne v čase studia nejvíce zaujalo, protože úzce souvisí s prožíváním mé vlastní spirituality zasvěcené panny. Také v podtitulu *Srdce jako místo setkání* se pokusím uchopit prostor, kde se perichoreze realizuje, a v následujících řádcích se stručně zaměřím na tento děj z několika hledisek.

II. POJEM SRDCE Z ANTROPOLOGICKÉHO HLEDISKA

Náš Mistr nám říká: kde máme svůj poklad, tam máme i své srdce (srv. Mt 6,21; Lk 12,34). Tento prostý obraz nám naznačuje mnoho hlubokých aspektů víry a lásky. Toho, čeho si nejvíce vážíme, co milujeme, čemu věnujeme nejvíce své pozornosti, do čeho promítáme všechno své myšlení, touhy, očekávání i obavy, tam jsme se cele „zabydlieli“. Čím větší máme zájem o svůj objekt lásky, tím více přesouváme své těžiště, svůj střed do něho. Zároveň jej pojímáme do sebe, takže se nakonec zdá, že jsme jím cele zaplněni. Je-li naším pokladem osoba, která je milující a milovaná, pak dochází ke skutečné výměně srdcí. Jeden přebývá v druhém. To je povaha lásky. O takových milujících se dá říci, že mají všechno společné. Nejde jen o společné užívání věcí nebo společnou účast na radostech i strastech života, ale jde o sdílení toho nejhlubšího, co je v člověku.

Každý z lidí má v sobě tajemství. Je to tajemství jeho identity, toho kým vlastně je ve svém nejhlubším nitru. Je to místo odkud všechno vychází, jakýsi střed, kam člověk spontánně ukáže, když se ho někdo zeptá, kde sídlí jeho Já. Je to střed hrudi – místo tělesného srdce, které však zde má metafyzický význam. Nejedná se jen o svalovou pumpu, odkud se do těla vhání krev a kde je udržován fyzický život, ale jsou zde také prožívány skutečnosti na rovině psychické a duchovní. Už odedávna jsou do tohoto místa směřována všechna důležitá vnitřní hnutí člověka. Právě zde člověk zakouší lásku k druhému člověku i všechna rozhodnutí a všechna rozvažování, která tato rozhodnutí předcházejí. Staří manželé, kteří svůj život prožili jeden pro druhého nakonec i tělesně jsou si podobní a dá se říct, že ze dvou jednotlivých osob skrze lásku

vznikl jeden člověk, tak jak to už v čase jejich svatby bylo biblicky předznamenáno ("Proto opustí muž svého otce i matku a přilne ke své ženě a stanou se jedním tělem." – Gn 2,24).

III. TRINITÁRNÍ PERICHOREZE

Všechno lidské, to, co zakoušíme a poznáváme, najdeme spolehlivě a v daleko dokonalejší formě v našem Bohu – Stvořiteli. Bůh je jeden podle božské přirozenosti, ale ve třech osobách, a tak už od věků tvoří společenství. Je to společenství lásky, protože Bůh je Lásky (srv. Jan 4,16) a je dokonalé tím, že jedna osoba Trojice se beze zbytku z této nekonečné lásky dává druhé. Otec všechno, co má, dává Synovi, Syn to přijímá a zase to Otcovi beze zbytku vrací. Je to zcela totální úkon. Otec i Syn vydechuje Ducha, který vychází z jejich lásky. Povahou této božské lásky je zachování každé vztahové rozdílnosti jednotlivých osob, a zároveň taková jednota mezi nimi, takové sdílení a láskyplné společenství, že jedna osoba Trojice přebývá v druhé dvou, a kde se projevuje jedna z božských osob, tam jsou přítomné i druhé dvě. Není možné je izolovat, rozdělit, oddělit. Jsou stále spojené. Toto přebývání jednoho v druhém se nazývá *perichoreze* (viz. Jan 17,21-23; Jan 17,11).

Jaký je tedy náš Bůh? Je to ten, který se rozhodl mezi námi a s námi bydlet (Jan 14,23). On sám je plnost sebesdílení a do tohoto bytí v lásce nás vtáhl. Udělal to skrze Ježíše, který už tím, že přijal tělo, dostatečně zřetelně dal najevo, že chce s námi žít. Tento Bohočlověk je pravý Bůh a pravý člověk. Právě v něm se uskutečnilo to, co není možné v žádném z lidí. Protože on je božská osoba a zároveň jsou v něm v úplném souladu lidská a božská přirozenost. To, co jsme označili v imanentní Trojici pojmem perichoreze se tu ve vtěleném Slově děje také. Tam se sjednocují a v sobě přebývají božské osoby podle své přirozenosti, ale v rozlišení jejich charakteristické vztahové odlišnosti. Zde se jedná o božskou osobu, v které se tímto způsobem sjednocují dvě odlišné přirozenosti. Zároveň Ježíš je ikonou Otce a je s ním jedno a stále chodí a jedná pod vedením Ducha svatého.

IV. CHRISTOLOGICKÁ PERICHOREZE

Jestliže jsme naznačili, jak důležité a přesažné věci se dějí v každém láskou naplněném lidském srdci, pak v té nejvyšší míře a v té nejčistší podobě můžeme myslet na divy odehrávající se v Srdci Ježíše Krista. Ono je" ...*stýchnou plochou tajemství člověka a Boha, je velesvatyně_ v níž Bůh tajuplně v člověku*

přebývá.“³ V Ježíšově lidském srdci se odehrává propojení dvou úplně odlišných a jinak nespojitelných světů. Svět lidí a svět Boha. Toto srdce našeho Mistra je nám nabídnuto jako *místo k setkání*. Je pro nás otevřeno na kříži, abychom mohli vstoupit s veškerou naší bídou i důstojností, slabostí, porušeností i krásou a být tak vtaženi do lásky Trojjediného Boha. Ježíšovo Srdce je doslova středem všech srdcí, jak to vyznáváme v litaních k jeho Nejsvětějšímu Srdci, příbytkem, kde všechno nachází život a plnost od Nekonečného. Lidské je pozdvihováno a božské sestupuje. V tomto Srdci můžeme bydlit se svým Bohem.

V. PERICHOREZE JAKO INSPIRACE SPIRITUALITY ZASVĚCENÉ PANNY

K tomuto existenciálnímu vnitřnímu dílu je povolána zasvěcená panna. Když v oblasti zasvěceného života vyslovíme pojem "společenství", vybaví se nám nejspíše nějaká řeholní rodina bratří nebo sester. Zasvěcená panna není povolána do žádného konkrétního řeholního institutu. Panna je v rámci společenství církve povolána k bytí v Kristu a s ním, ke snoubenecké lásce s Ježíšem. Trinitární i christologická perichoreze, tak jak jsou ve stručnosti popsány v předchozích odstavcích, jsou potom nanejvýš inspirativní pro její spiritualitu. Právě proto, že nežije charismatickým způsobem společenství zasvěcených osob, které je vlastní řeholním komunitám, je třeba, aby se s veškerou vehemencí ducha zaměřila k stále hlubšímu prožívání jednoty s Trojjediným Bohem, který v jejím srdci přebývá, a se svým snoubencem Ježíšem Kristem. Zasvěcením se vztah mezi Kristem a pannou stává konstitutivní skutečností jejího života a od této chvíle má být panna určena přednostně a jedinečně tímto vztahem. Toto je její nejhlubší identita, jíž pak podle vlastního osobního charismatu slouží církvi a světu. Nejdokonalejším lidským vzorem a obrazem prožívání této její spirituality je Matka Boží, Panna Maria, v jejímž srdci, uchráněném od dědičného hříchu, došlo k nejdokonalejšímu spojení člověka s Bohem. Stejně jako ona je zasvěcená panna též pannou i nevěstou a zároveň má mateřskou účast na plodnosti Ducha svatého.

Zasvěcená panna je svou konsekrací skrze doživotní slib obrazem jedinečného spojení Krista – Hlavy a církve – jeho mystického těla. Je třeba, aby se tato jednota stala rovněž obsahem jí prožívaného charismatu. Zasvěcená panna se tak stává znamením snoubenecké lásky církve ke Kristu – nebeskému

¹ POSPÍŠIL, C. V. *Tajemství srdce vtěleného Syna*. 1. vyd. Olomouc: Maticе cyrilometodějská s.r.o., 2001. ISBN 80-7266-084-5, str. 22.

ženichu. Je to její úkol: vlastním životem prorocky poukazovat na toto tajemství, naznačovat, čím církev již je a čím se má stát i celé lidstvo. Toto je tedy její první a vlastní charisma a zároveň to nejkrásnější a nejcennější, co dodává jejímu povolání vůni, ale i podstatnou sílu k následování Krista a neustálé odpovědi na Boží volání. Zasnoubená panna může na sebe právem vztáhnout všechny starokřesťanské texty a úryvky, kde je toto tajemství snoubenecké lásky mezi Kristem a církví odhalováno a kde se Ježíš představuje jako jediný Ženich církve (Mt 25,1-13; Mt 9,14-15; Jan 2,1-12; Jan 3, 29-30; Zj 19,6-8; Píseň písní...).

Zasnoubená panna, aby mohla naplnit své povolání, vyhledává ticho a samotu, aby se ve skrytosti svého srdce setkávala s Tím, který ji miluje a úplně se s ním sjednotila v lásce. Čím více bude v něm přebývat a On v ní, tím plnější bude její svědectví, tím více pochopí hlubiny svého nitra, a tak také pomůže otevřít druhým cestu k Bohu. Obnoví tak pravý důvod k hluboké sebeúctě a k úctě vůči svým bližním (neboť se stane chrámem živého Boha, kterého bude nosit v sobě). Přinese tak druhým živoucí nejsvětější srdce nazaretského Mistra, které přemáhá každé odcizení a které je skutečnou nadějí na záchranu, obnovu a proměnu člověku k obrazu a podobě Nejvyššího.⁴

VI. ZÁVĚR

Díky této práci se mi ukázalo, že prožívání charismatu zasnoubené panny znamená usilování o stále hlubší sjednocování se s Trojjediným Bohem a s božským snoubencem Ježíšem Kristem ve vlastním srdci, právě po vzoru perichoretických vztahů osob v Nejsvětější Trojici a přirozeností v Bohočlověku Ježíši Kristu. Toto poznání je pro můj život skutečně inspirativní.

Seminární práce, Olomouc 2003

² Srov. tamtéž, str. 36

LITURGIE A JEJÍ MÍSTO V ZASVĚCENÉM PANENSTVÍ

ÚVOD

V této seminární práci mám za úkol vypsát všechno, co se říká v konstitucích pro život zasvěcených panen *Ordo virginum* o liturgii. Tímto úkolem jsem se dostala do určitých nesnází, protože tento životní stav žádné konstituce pro společný život nemá. Beru si proto do rukou pro nás nejcennější dokument – ritus zasvěcování panen¹ - a pokusím se v něm přímo i nepřímo najít nějakou souvislost mezi zasvěceným panenstvím a liturgií.

Už samotný ritus náleží k nejdražším pokladům římské liturgie. Nejstarší liturgická tradice je ze 4. století. Stejně jako panny odpovídaly na Kristovu snoubeneckou lásku svým zasvěcením, tak se církev od nejranějších dob starala, aby vhodným liturgickým úkonem podpořila toto jejich závažné rozhodnutí. Panny pak utvrzeny ve svém povolání zdobily tajemné Kristovo tělo, ve kterém skrze veřejnou ordinaci vyjadřovaly svým panenstvím obraz církve jako nevěsty Kristovy.² Toto charisma je tedy podstatou panenského povolání, jeho identitou. Tím panna v církvi svědčí, tím slouží a v tomto duchu také slaví liturgii. Stav zasvěcených panen nemá žádného zakladatele ani zakladatelku než samotnou církev, která je svou povahou panenská. Tak jsou panny jejím obrazem po vzoru Panny Marie a církev sama se v panenství vzhlíží a nachází v něm své rysy.

HLAVNÍ ČÁST

Obřad zasvěcení panen je utvořen ze sedmi částí a je zařazen až po homilii, čímž je poukázáno na jeho význam pro církev. Biskup vyzve pannu, aby zapálila svou lampu a přistoupila k oltáři. Následuje homilie obřadu samého, kterou biskup promlouvá k přítomným o daru a úkolu panenství. Po ukončení promluvy probíhá skrutinium, ve kterém se biskup dotazuje, zda chce žadatelka zachovávat panenství a vytrvat ve službě Bohu a církvi až do konce života. Další otázkou se ptá, zda se chce zasvětit Ježíši Kristu a slavnostně se s ním zasnoubit. Odpoví-li souhlasem, celé shromáždění jí litaniemi k tomuto kroku vyprošuje milosti Ducha svatého. Během těchto litaní, při kterých jsou vyzývána především jména svatých panen, kandidátka zasvěcení leží v prostraci na znamení pokory a odevzdanosti.

¹Kongregace pro bohoslužbu: *Slavnost zasvěcení panen*, Prot. č. 600/70., viz příloha

² Srv. KODEX KANONICKÉHO PRÁVA, *Ordo consecrationis virginum*. Úvod, 1983

Hlavní částí obřadu je slib čistoty a zásvětná modlitba. Slib čistoty skládá sestra do rukou biskupovi a jeho prostřednictvím Bohu slibuje, že bude žít v panenství a následovat Krista. Biskup pak pronáší zásvětnou modlitbu. V jejím úvodu je blahoslaven život v neporušenosti těla a duše té, která touží po zasvěcení, a ona je zároveň ta, která je volána k nevinnosti nového věku skrze nové stvoření v Kristu. To se děje tím, že sama sebe přináší v oběť. Modlitba pokračuje ujištěním, že bez Božího daru, jímž je panenství, a bez touhy a milosti, kterou sám Bůh vkládá do jejího srdce, by toto směřování nebylo možné. Dále je ukázána hodnota manželství, jehož dober se sice panna vzdává, ale miluje to, co se manželským svazkem naznačuje. Ježíš se zde ukazuje jako Ženich a původce panenství. V druhé části je kandidátce vyprošována všechna ochrana a pomoc Ducha svatého, aby zářila láskou a ostatními ctnostmi, mohla Kristu patřit jako nevěsta a oddaně Mu sloužila. Na závěr obřadu přijímá sestra symboly zasvěcení – prsten a závoj-na znamení věrnosti a služby. Také přijímá knihu Denní modlitby církve, aby z jejich úst stále zaznívaly chvály nebeskému Otci a prosby za svět.

V tomto liturgickém ritu pro *ordo virginum*. objevujeme jejich specifické charisma a spiritualitu. Můžeme tak podrobněji prozkoumat, jaký vztah má zasvěcené panenství k liturgii. Toto se pokusím v následujících odstavcích naznačit.

I.

V liturgii slavíme tajemství. Jde o tajemství lásky Nejsvětější Trojice, která se nám zjevila v Kristu Ježíši. Skrze liturgii máme na ní přímou účast a jsme do ní vtaženi. Sám Kristus je liturgem a tím, kdo slaví, i tím, kdo se, máme-li na mysli eucharistickou liturgii, obětuje. Jeho milování, které se dokonává na kříži, je extází, v které se definitivně spojuje s ubohým člověkem, kterého však v církvi nazývá svou milovanou snoubenkou. Ve chvíli posledního výdechu a ve zvolání: „*Dokonáno jest*“, uzavřel Bůh Novou smlouvu s člověkem, která se dá přirovnat ke smlouvě partnerské, manželské³. Je to smlouva o věrnosti, o pomoci, o ochotě jít za milovaným kamkoli půjde ...

Na této smlouvě, která se začala uskutečňovat okamžikem Vtělení, má zasvěcená panna zcela přímou účast, vždyť ona je v pravém smyslu snoubenkou, která odpovídá celou svou bytostí na tuto Ježíšovu výzvu lásky. Proto také panenský obřad zasvěcení se má konat o slavnostech, které mají nějaký vztah k tajemství Vtělení.⁴

³*Tamtéž*, Zásvětná modlitba, str. 11.

⁴*Tamtéž*, Obřad zasvěcení panen, 1., str. 4.

II.

Liturgie je výměnou lásky. Jde o dialog, který je oboustranným dáváním a také vzájemným přijímáním. Jde o sdílení toho nejlepšího, kým jsme, a co máme. Bůh sám sebe v evangeliu představuje jako Ženicha své církve, např. na svatbě v Káni (Jan 2, 1-12) která je úvodem k naplnění dějin na konečné svatbě s Beránkem v nebi, jak se dočteme v knize Zjevení (Zj 19, 6-8), též ve sporu s farizeji o půst (Mt 9, 14-15) a v podobenství o deseti družičkách (Mt 25, 1-13). V Písni písní můžeme v jejím duchovním výkladu rozpoznat láskyplné vyznání Milého – Krista a Milé – duše člověka.

Skrze panenský obřad zasvěcení se stává žadatelka Kristovou nevěstou,⁵ lidství se spojuje s božstvím zásnubní smlouvou. Ježíš se odevzdává panně a ona se stává Bohu zasvěcenou osobou. Proto tedy je liturgie místem nejvlastnějším pro láskyplné sdílení Ženicha Ježíše a jemu zasvěcené snoubenky – panny.

III.

Každá liturgie – a slavení eucharistie je její vrchol – je díkůčinění. Všechno, co jsme a co máme, jsme dostali od Boha. Nejúplnější odpověď na Boží jednání je chvála. Člověk, který poznal Boha, je povolán ke chvále, dokonce se má stát Boží chválou (např. sv. Pavel, viz. Ef 1, 12). Je to vrchol liturgie, radost Otcova i radost naše, která je předchutí budoucí věčné blaženosti.

Domovem panenského života je nebe a už teď na zemi panna prožívá povolání k účasti na této neporušitelnosti a slávě.⁶ Toto se děje přednostně právě účastí na Eucharistii, společným slavením mše svaté uprostřed církve putující, ustavičnou modlitbou, každodenním slavením Denní modlitby církve.⁷

IV.

Liturgie slouží k posvěcení člověka. Veškeré Boží jednání je zaměřeno k dobru každého z nás. Bůh sám dává lidem prostředky, skrze které se člověk může k němu přibližovat. Nejvýraznější příklad vidíme v daru Ježíše Krista. On sám jako Bůh je naším cílem a jako člověk je cestou k posvěcení. Tak nám dává Bůh v liturgii do rukou prostředky, skrze které nás k sobě přitahuje. Jsou to především svátosti a svátostiny.

⁵*Tamtéž*, Úvod, I/1, také srv. Zásvětná modlitba, str. 11.

⁶*Tamtéž*, Homilie, str. 6, také srv. Zásvětná modlitba str.11

⁷*Tamtéž*, Úvod, II/2, str. 2.

V případě zasvěcení panen jde o svátostinu, skrze kterou panně církev žehná a vybavuje ji potřebnou silou k životu, který by odpovídal tomu, co slíbila.

V.

Bůh dává všechno, co má. Dává sám sebe. Vtělením Krista se zjevuje, vtahuje nás do společenství lásky, svou smrtí a vzkříšením nám získává život a zve nás k jeho oslavě. Zamilovaný člověk svým souhlasem přijímá Boha do svého života, odpovídá na výzvu lásky chválou a svatým životem pro druhé. To je církev – *ecclesia* – tzn.vyvolaná. Boží volání, na které je odpovězeno. Kdo odpoví na toto volání Slova, stane se církví. Nejdokonalejší odpověď dala Bohu Panna Maria. Ona je také Královnou panen. K takovéto bdělosti a pohotovosti, k fiat do každé situace, má být neustále připravená zasvěcená panna. Tím má být vzorem a v pravém smyslu církví. Je-li takto propojená a ve své podstatě sjednocená s církví dalo by se v určitém smyslu hovořit také o její zvláštní účasti na liturgii. Zároveň s tím, jak se ukazuje jedinečný význam liturgie pro charismatické prožívání zasvěceného panenství, odhaluje se také, jak nezbytně nutné je společenství církve, jehož je liturgie vrcholným projevem, pro život každé zasvěcené panny.

ZÁVĚR

Tím, že jsem vypsala podstatné části obřadu zasvěcení panen, pochopila více charisma života zasvěcených panen, které se skrze něj jasněji zjevuje. Jeho podstatné spirituální prvky jsem zároveň odhalila jako důležité aspekty liturgie a hlouběji pochopila jejich obsah. Jednotlivé jsem posunula do roviny obecné a mohla tak zahlédnout tajemství církve. Kruh se uzavřel porovnáním tajemství církve, charismatu zasvěceného panenství a skutečnosti liturgie. Zažila jsem úžas nad tím, kolik toho má zasvěcená panna společného v kořenech svého bytí s liturgií (stejně jako s církví). Děkuji za možnost podívat se na své povolání *ordo virgines* z tohoto zorného úhlu.

Seminární práce, Olomouc 2004

SLIB ČISTOTY

Zasvěcené panenství jako ctnost

I. Úvod

Jemnocit ucha dnešního člověka se zachvěje při slovech jako je čistota, panenství, panice, celibát, sexuální zdrženlivost... Jsou to termíny, které nesou spíše negativní odstín a první představy vyvolají pocit nějakého handicapu. Ne vždy tomu tak bylo v dějinách lidí. To, co dnes zní skoro pejorativně, bylo v různých historických dobách vyzdvihováno jako známka vysoké kulturní nebo mravní kvality.

V této práci bych se chtěla z různých stran dotýkat obecně chápané čistoty, od svátosti křtu sestoupit až k základu zasvěceného života z pohledu na Marii a její velkodušné „Fiat“. Ve srovnání s životem svátostného manželství pak odkrýt podstatu lásky a chvíli rozjímat o tom, co je to slib. Z této hloubky nejen Machanových teologických úvah, ale i z hlubin věků ocenit cestu zasvěceného panenství, jako v tomto smyslu chápaném nejplnějším způsobu, jak rozvinout milost křtu. Chtěla bych tak zajásat nad jednoduchým slibem čistoty, který stejně jako jiné cesty (podle toho, jak je komu dáno) může věřícímu otevřít nebe a přivést jej k těsnějšímu spojení s milovaným Kristem už tady na zemi. Mým záměrem je také přispět v těchto několika skromných úvahách k prolomení falešných představ a hradeb, které nás dělí od krásy čistoty, kterou by jinak mohl uvidět každý, kdo by poznal Boha v Ježíši Kristu – Toho jediného krásného a dokonale čistého (Ž 45, 3).

II. Tři asketické cesty

Zasvěcené panenství se rozvíjí v prvních křesťanských dobách jako jeden z několika hlavních asketických proudů. Stojí zde jako cesta následování Krista spolu s bezdomovectvím potulných kazatelů a s těmi, kteří na sklonku 3. století odešli mimo lidská obydlí do ticha a samoty pouště.¹ Tyto tři asketické prostředky mají jedno společné – jde o odpověď na setkání člověka s přesahující realitou Boží a jako cesta k plnějšímu sestupu do tohoto tajemství.

¹Srov. FRANK, K.S. *Dějiny křesťanského mnišství*. 1.vyd. Praha: Benediktinské arciepiškopství sv.Vojtěcha a sv.Markéty, 2003. ISBN 80-902682-8-5, ss. 12-26.

Křest je zcela určité rozhodnutí, které hledajícího člověka plně otevře pro realitu nebeského života. Jde o celobytnou odpověď toho, kdo objevil v sobě pozvání k následování Krista. Tento člověk našel v poli poklad a tato skutečnost ho stojí veškeré dosavadní jmění, které je ochoten za něj vyměnit (srov. Mt 13, 44). Tímto pokladem, touto drahocennou perlou je osoba Ježíše Krista. Kdo ji poznal a zakusil Jeho lásku, vstoupil do důvěrného vztahu s Ním a křtem s Ním spojil svůj život. To je první zasvěcení se Bohu a je společné pro všechny křesťany. Zasvěcený život prohlubuje tuto milost křtu. Křest ale sám o sobě nepřináší povolání k zasvěcenému životu – je nutná pomoc milosti.²

Jedinečný smysl života každého člověka byl do nás vložen dříve, než nás matka počala (Jer 1, 5). Pro každého tak, jak určil nekonečně moudrý a milující Bůh. Pozvání k zasvěcenému životu obsahuje výsadu uskutečnit na sobě život podle vzoru Krista a celkově se mu připodobnit.³ To je možné pouze v síle daru Ducha svatého a v ní se uskutečňuje základní odpověď křestního posvěcení na výzvu k následování svého Pána. Toto vnitřní tajemství Boha a povolání člověka se pak vyjádří přijetím evangelijních rad, z nichž první a nejdůležitější je posvátné pouto čistoty pro Boží království.⁴

III. Panna Maria – vzor zasvěceného života

Nejdokonalejší odpověď víry a lásky dala Bohu Panna Maria. Proto také ona je vzorem pro život věřících, a zvláště těch, kteří následují Krista výlučným způsobem. Mariino „ano“ po rozhovoru s andělem je vstupem do křesťanského života, a to do jeho nejpilnější formy, jakou je slib. Říká totiž „ano“ ke všemu, co přijde, v jejím souhlasu je obsažena chudoba, čistota i poslušnost zároveň. Zříká se všeho, co má a kým je pro Boží plán s ní. Je ochotna učinit vše a přijmout Boha se vším, co od ní bude požadovat.⁵ „Tak se „ano“ matky Marie stalo podmínkou a vzorem pro všechna ostatní „ano“ věřících všech dob. Ve chvíli Mariiny odpovědi se uskutečňuje a stává zjevným nerozlučné spojení, tajemné manželství mezi Božím „ano“ a „ano“ tvora, a plodem tohoto sjednocení je Vykupitel světa.“⁶

² Srov. JAN PAVEL II. *Vita Consecrata*. In *Zasvěcený život ve světle reformy II. Vatikánského koncilu (dokumenty z let 1964-1997)*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1997, s. 238/čl.30. (dále již jen VC).

³ Srov. VC. čl. 18.

⁴ Srov. VC. čl. 14.

⁵ Srov. SPEYR, A. *Služebnice Pána*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993. ISBN 80-85527-24-3. s. 8.

⁶ *Tamtéž*. viz. s. 9.

IV. Manželství a zasvěcený život

Vztah dvou lidí, který je utvrzen svátostí manželství, je obrazem lásky mezi Ježíšem Kristem a církví. Jde o odlesk této přesahující skutečnosti a manželé jsou pozváni, aby se navzájem milovali tak oddaně a věrně, jako nám byl darován Boží Syn. Uvažujeme-li o manželství, hledíme na vztah mezi mužem a ženou a žasneme nad velikostí daru a úkolu, ke kterému jsou lidé povoláni. Na této partnerské lásce, je-li prozářena milostí boží a čistým životem, můžeme číst mnoho z tajemství Boží péče a zájmu o člověka. Vnímáme, jak Bůh po lidech touží, jak každého hledá a jak nás zve k životu a spolupráci s Ním.

Zasvěcený život není svátost – tedy obraz neviditelné skutečnosti boholidské lásky, ale zasvěcený život je už tou samou skutečností. Tento vztah s Bohem v intimitě lásky bude sice naplno prožíván až po smrti, ale už nyní můžeme něco z této plnosti okoušet.⁷

„Někteří nežijí v manželství, ... protože se ho zřekli pro království nebeské“ (Mt 19, 12). Ježíš nijak nezmenšil hodnotu manželství, když udílel tuto radu těm, kterým je dáno ji pochopit. Tato rada k panenskému životu se obrací neobyčejnou měrou k Bohu milujícímu lidskému srdci. Čistota žitá pro Krista pak vyjadřuje snoubenecký charakter lásky člověka k samotnému Vykupiteli.

Následovat evangelijní radu čistoty znamená nejen dobrovolně se vzdát hodnoty rodinného a manželského života, ale také získat Krista – jediného Ženicha. Lidé Bohu zasvěcení svým životem ukazují lidem dneška, že Boží království je mezi námi, a tak spolu s nimi mohou prožívat bratrství, které přesahuje všechny hranice.⁸ „Dokonalá zdrženlivost pro Boží království byla vždy v církvi v nemalé účtě jako znamení a pobídka lásky a jako zvláštní zdroj duchovní plodnosti ve světě.“⁹

Na těchto textech z církevních dokumentů vidíme, v jaké vážnosti je cesta úzkého následování Krista skrze slib čistoty a jak velkou měrou disponuje zasvěceného člověka k proniknutí do Božích tajemství a k plné službě lidem. Boží milost působí v srdci člověka jednotu a tato nerozdělenost a celistvost uzdravuje zraněný svět.

⁷ Srov. JAN PAVEL II. *Perfectae caritatis*. In *Zasvěcený život ve světle reformy II. Vatikánského koncilu (dokumenty z let 1964-1997)*. Olomouc: Maticae cyrilometodějská, 1997, s. 26/čl.55.

⁸ Srov. *Tamtéž*. *Redemptionis Dominum*. s. 207/čl.11.

⁹ *Tamtéž*. viz: *Lumen gentium*. s. 16/čl.42.

V. Čistota v Novém zákoně

V Novém zákoně se mluví především o čistotě srdce, protože právě z nitra člověka vychází dobré i zlé (Mk 7, 21-23), a tak jen ten, kdo má čisté srdce, uvidí Boha (Mt 5, 8). Také svatý Pavel mluví o čistotě – tentokráte v dualitě těla a ducha. Skutky těla plodí smrt, ale Duch svatý přináší všechno krásné a dobré (srov. Gal 5, 19-23). Apoštol pohanů vybízí k čistotě těla, protože ono je chrámem svatého Ducha (srov. 1Kor 6, 12-20) a podle toho se s ním má zacházet. Všechno, co Bůh prohlásil za čisté, se čistým stalo (srov. Mt 15, 15-20) a co je posvěcené, (jako např. manželství), má být chráněné (Mk 10, 5-9) a v náležitě úctě (Žid 13, 4).

V Novém zákoně je vzorem čistoty sám Ježíš Kristus. Jeho osoba a život je příkladem toho, jak se má žít zasvěcený život. Čistota souvisí s láskou. Ježíš žil výlučně pro Otce, stále ve spojení s Ním a také Otec Ho v Jeho díle nenechal samotného, protože Ježíš stále dělal, co se Otcí líbilo (Jan 8, 29). Otec o Ježíšovi mluví jako o svém milovaném Synu (Mt 3, 17).

Čistota také souvisí s věrností. Čistí jsou ti, kteří se nezpronevěřili, kteří zůstali svatí a neposkvrnění (Ef 1, 4). Tito vyvolení, jak se o nich mluví v tomto slavném hymnu v listu Efezským, je též jiné vyjádření pro panice a panny. To jsou ti, kteří následují Beránka kamkoli jde (Zj 14, 4). Jsou vyznavači neporušené víry, která je opakem modlářství (srov. 2Kor 11, 2-3) a vede k oddanosti Kristu. Nevěrní však najdou svůj úděl v jezeře (Zj 21, 8), kde hoří oheň a síra... Křesťané tedy mají být jako neposkvrněná panna (2Kor 11, 2), natož ti, kdo si zvolili tento životní styl za své povolání.

VI. Teologie slibu, panenství jako ctnost

Znamená to tedy, že ti, kteří se zasvětili Bohu slibem čistoty už dosáhli cíle své cesty? Sv. Tomáš Akvinský tvrdil, že sliby jsou nám dány jako míra lásky, které má být dosaženo. Slib je tedy prostředkem k dosažení cíle, začátkem růstu, kdy obsah ještě neodpovídá formě. V mnišském pojetí slibu nejde o míru, ke které se má směřovat, ale jde o vyjádření lásky. Ten, kdo ví, že je milován a miluje, má již lásku a touží po vzájemném odevzdání se jednoho druhému. Slib je tedy už v jádru lásky, patří k jejímu obsahu. Vnější slib je tedy pokusem vyjádřit obsah a dát mu trvalou formu. Jde o nebeskou svatbu, spojení nevěsty a Ženicha. V mnišském pojetí slibu je také nutné zrát a učit se stále hlouběji patřit druhému, ale jde o společnou cestu oddanosti.

Je tedy rozdíl mezi pannou, která jí skutečně je (podle biologického chápání) a mezi tou, která se pannou stala. V tomto případě život milosti pojal a přesáhl přirozenost a zde jde o panenství jako ctnost, kterou je nutné získat. Z toho vyplývá, že jde o cestu křesťanské dokonalosti, kdy už na počátku života milosti

dostáváme v Bohu veškerou plnost lásky a zároveň k Bohu skrze tuto lásku celý život směřujeme. Skutky pak potvrzují zvolený ideál. Cílem této cesty je spojení s Bohem, úplná vydanost, celistvost, svatost. Nevěsta už vlastní Ženicha. Jde o dokonalost v lásce.¹⁰ Bůh rozšiřuje v člověku lásku do nekonečna a tím ji správně ukotvuje. Tato láska pak může být hodná Boha, protože nepočítá, dává se celá a trvá navždy, a tím je dokonalá. Je tedy obsah i forma pospolu. To, co se vyjadřuje navenek, odpovídá vnitřnímu obsahu.

Slib tedy patří k hlubině lásky, protože každá láska se touží vázat. Slib jako odevzdanost a závazek předchází jakékoli rozlišení na stavy. To nejpodstatnější v charismatu zasvěceného panenství je žít tento slib, tuto závislost lásky, tuto odevzdanost. Milujete-li poté, co jste zjistili, že jste milováni, v té chvíli se zavazujete, protože vzít na sebe zodpovědnost za život druhého patří k podstatě lásky. Dáte se druhému, otevřete se, a přijmete ho, a tím se tvoří pouto, které nejde vzít zpátky. Pokud tak učiníte, nikdy jste nemilovali... Slib jen potvrzuje to, co už se stalo uvnitř – ta výměna, podoba jednoho druhému, to přebývání v srdci toho, koho milujeme.¹¹ To je podstata panenského slibu – jde o vyjádření tohoto závazku lásky, této touhy po věrnosti, celobytné závislosti, která je v lásce obsažena. Rozlišení na tři sliby datujeme až od 12. století. Křest je první odpověď lásky a panenský slib nejpilněji rozvíjí tento křestní závazek.

VII. Závěr

Uvědomila jsem si, že téma, které jsem si vybrala, je velmi široké. Na evangelijní radu čistoty se můžeme podívat z mnoha úhlů a rovin. Také se můžeme pohybovat od jednoduchých základů až k vědecké preciznosti, která s důkladností jí vlastní prozkoumává nějakou nepatrnou otázku. Také velmi záleží na tom, ke komu mluvíme. Přes určité pochybnosti, zda se mi podařilo nějak propojit to množství pohledů a důrazů jsem vděčná, že jsem se tímto tématem mohla zabývat a jako Bohu zasvěcená panna hlouběji proniknout ke kořenům této cesty následování Krista.

Seminární práce, Olomouc 2004

¹⁰ Srov. RUPNIK, I.V. *Vybrané otázky z antropologie*. 1. vyd. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2003. ISBN 88-86517-14-9. s.90.

¹¹ Srov. Sv. JAN OD KŘÍŽE. *Duchovní píseň*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000. ISBN 80-7192-436-9. S. 89/čl.7. *K tématu též viz.: POSPÍŠIL, C.V. Tajemství srdce vtěleného Syna*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2001. ISBN 80-7266-084-5.

CHARISMA ZASVĚCENÉHO PANENSTVÍ A JEHO UPLATNĚNÍ V PASTORACI

Mým povoláním je zasvěcené panenství. Jde o zasvěcený život ve světě, což je specifické prostředí, ve kterém se tento duchovní život realizuje. Domovem zasvěcené panny je místní církev – diecéze a rodinou je partnerství s Kristem. Do stavu zasvěcených panen ji ordinuje biskup a on je také tím, komu se ona svěřuje do péče a pod jeho správu. Na jednání II. vatikánského koncilu zazněl požadavek k přepracování a navrácení obřadu zasvěcování panen zpátky do života církve. To se uskutečnilo 31. 5. 1970. V současné době Ordo consecrationis virginum patří mezi obnovené formy zasvěceného života a najdeme ho v kán. 604. Jde tedy o vanutí Ducha svatého, který otevírá církev dneška pro nová obdarování tímto charismatem, které však má však bohatou tradici v minulosti.

Zasvěcené panenství je povolání k bytí s Kristem. To je identita této sestry a z ní vychází všechno ostatní. Nejde tedy o pozvání k nějaké konkrétní službě či jasné formě životního stylu. Každá sestra s tímto darem snoubenecké lásky ke Kristu, která čerpá sílu z kontemplativního přebývání s Ježíšem, pak realizuje své charisma Nevěsty podle svého zaměstnání, prostředí, ve kterém žije a podle ostatních darů, kterými ji Bůh obdaroval. Tím je utvářen u každé jednotlivé sestry zcela specifický způsob života založený na výlučném vztahu s Kristem, ale jedinečný podle osobnosti zasvěcené...

Tyto sestry nechrání zdi kláštera. To může být ohrožením vedoucím k rozmělnění, roztržštění a zředění toho, co má být hutné a zářící, a zároveň to dává prostor pro Boží působení a záznaky všedního dne v kontaktech s nevěřícím světem.

Prostor pro pastorační je tedy vlastně všude, kam zasvěcená panna přijde pod vedením Ducha svatého a v Jeho síle. Tam se také vytváří prostor pro to, aby mohlo dojít k Božimu oslovení či doteku. Na prvním místě však se tento prostor vytváří modlitbou. Tím může tato zasvěcená osoba pomáhat všude, kde poznává jakoukoli potřebu. Touto vnitřní prací a také určitou asketickou praxí připravuje příchod Božího království a podporuje jeho růst. Zasvěcená panna svědčí tím, kým je a pak tím, jak co dělá. Nemusí mnoho mluvit, měla by svou přítomností zprostředkovávat Přítomnost Neviditelného.

Pracuji už 15 let ve zdravotnictví jako rehabilitační sestra. Začínala jsem svou praxi tehdy jako nevěřící. Říkala jsem si pro sebe, že i kdyby se mi všechno zhroutilo, tak mám práci, která mě baví. V pozdějším čase po mé konverzi jsem pochopila, že i kdyby se mi zhroutilo všechno i má práce, mám Ježíše, kterého mám ráda.

Před 6 lety jsem přijala pozvání ke službě v Hospici. Nastoupila jsem jako ošetřovatelka. Zajímalo mě, jak se lidé umírající cítí, co jim mohou nabídnout. Po třech úžasných, ale i vyčerpávajících letech jsem se vrátila v rámci Hospice do své původní profese RHC sestry. Napřed jsem se tomu bránila. Zdálo se mi, že mám přece pomáhat lidem v jejich směřování ke smrti a teď je mám křísit k životu. Později jsem pochopila, že mi tato pracovní poloha dává větší prostor pro pastorační práci.

Přicházím k nemocnému v jasně vymezené funkci rehabilitační sestry, v jejíž náplni práce se však skrývá cokoli, co přispěje ke spokojenosti klienta (např. zpívání s kytarou, vyjížděky do okolí Hospice..). Na začátku své praxe jsem si myslela, že nebude těžké komunikovat s lidmi, kteří tam přicházejí zemřít. Dnes jsem opatrná na každé slovo, protože často chodím v rozhovorech „po ostří nože“. Více naslouchám, více odezírám z tváře, polohy rukou, držení těla. Hledám jiný smysl pod slovy, která ke mně nemocný mluví. Snažím se nikdy nelhat, být sama sebou, reagovat na přítomnou chvíli, a na to, co právě vnímám. Když se schyluje ke svědectví, usilovně se modlím. To dělám také, než vstoupím na pokoj a za své svěřené nemocné každý večer doma.

K otevřenému vyznání víry dochází méně často, spíše spontánně, když se mně lidé ptají na manžela nebo jestli mám děti. Dříve jsem ještě váhala a snažila se neříct úplně, že jsem zasvěcená panna žijící ve světě s Kristem a co to znamená, ale pak jsem se poučila raději zpříma vyklopit, jak jsem na tom, když to lidé opravdu chtějí vědět. Je to vhodná příležitost otevřít tím celé náboženské téma, také si už příště moji svěřené klienti lepší zařadí, co dál se mnou prožívají. Většinou vznikne důvěrnější a otevřenější atmosféra, která se pak hodí k plodnější výměně lásky. Snažím se s každým rychle navázat vztah, čas zde hraje velkou roli, zítra může být pozdě.

Líbí se mi poslední dobou termín- „bezbariérové prostředí“. O vytvoření takového prostředí by se měl snažit celý personál Hospice. Mohu-li k tomu nějak přispět, mám velkou radost. V mém chápání toto stačí k tomu, aby Bůh mohl působit a udělat si v duších našich nemocných, co chce. Někdy stačí opravdu drobnost, malá pozornost, ochotná laskavost či nepatrná dětská radost k tomu, aby se nemocný uvolnil, otevřel a získal nadhled. Boží obdarování pak přinese naději, která překlene čas a spojí s Ním.

Málokdy si naši staří přátelé zformulují obsah víry. Mnozí se za ta léta totality a vlastního odklonu od náboženské praxe dostali někam na úroveň prekatechumenátu. Také jen někteří dozrají vnitřně k víře, která se vyjádří obnovením svátostného života. Mnozí se však rozvzpomenou, zajdou do kaple na mši, a obnoví úctu k Tomu, který je nad námi.

Mimo rámec Hospice jsem vedena k přimlouvám za kněze a duchovní povolání. Jsem tedy také k dispozici pro setkání a modlitbu, rozhovor s těmi,

kteří hledají svou cestu v církvi. Čím hlouběji budu sjednocena s Ježíšem, což považuji za povinnost svého stavu, tím účinněji bude Bůh skrze mne pomáhat.

Zasvěcená panna čerpá z milosti křtu, stále se do ní vrací a svým životem jí rozvíjí. Jde tedy o vtělení, život, smrt a zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Myslím si, že práce v Hospici, lépe než kde jinde, mi pomáhá hlouběji pronikat do těchto tajemství. Jsem za to moc vděčná. Pomáhá mě to formovat mé vnitřní postoje a životní hodnoty, učí mě to pokoře a poslušnosti Duchu svatému, též závislosti na Jeho síle a pomoci. Každým dnem ve službě umírajícím roste ve mně láska, radost a oddanost Ježíšovi. Bohu díky.

SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE: NAD VELEPÍSNÍ

I. Úvod

Myšlenky o lásce k Bohu, které napsala blažená Matka Terezie od Ježíše na některá slova ze Šalomounových písní. Tento přesný název knihy, která mě zaujala, a kterou vám tu předkládám, vytvořil P. Gracián – Tereziin zpovědník. Sama světice svému dílu žádný název nedala. V dnešní podobě se s touto knihou setkáváme pod názvem Nad velepísní a jiné spisy. Tuto sladce růžovou knihu bylo ještě před časem možné získat za symbolickou cenu 37 Kč. Překlad pořídil Josef Koláček a vše bylo vydáno v Kostelním Vydří 1991, jako 6. svazek edice Karmelitánská spiritualita Nakladatelství Tiskárny Vimperk. I přes pouhých 5000 výtisků je ještě na počátku 3. tisíciletí možné získat tuto obsahově bohatou knihu bez větších obtíží. Proč? Možná proto, že to, co napsala s. Terezie o modlitbě v tomto vytříbeném dílku, se nachází už jinde v jejích knihách. Zde nás ale překvapí stručnost, se kterou se pokusila ve zkratce postihnout vše důležité, obsahová hloubka a z mnoha úhlů pohled na vašeň boholidské lásky.

II. Obsah prvních sedmi kapitol

V první kapitole uvádí autorka čtenáře do četby Písma svatého. Zaměřuje se na úctu k Božímu Slovu a vnitřní postoj otevřenosti čtenáře, jako nezbytný předpoklad pro plné vnímání. To vše se týká Písně Písní a jelikož píše pro ženy, a v druhé polovině 16. st., nutně už dopředu vyvrací námitky a poukazuje na těžkosti, se kterými se její spolusestry, zvláště při četbě této milostné písně, budou potýkat.

V několika dalších kapitolách se věnuje charakteristice pravého a nepravého pokoje. Postupně přechází od pokoje, který dává svět, tělo, d'ábel, až k takovému, o který zvláště prosí nevěsta (Kristova). Ve čtvrté kapitole rozebírá větu: „Nad

víno lahodnější je tvé milování“ (Pís.1, 2b-3a) a dostává se tak k výkladu modlitby klidu a modlitby spojení. Její styl je ožívován přímým rozhovorem s Kristem, kterého neustále oslovuje. Tak pokračuje v 5-7 kapitole, kde se věnuje postupnému zušlechťování lásky. Líčí, jak je duše přemožena láskou, jak prosí milovaného, aby ji posiloval něžnostmi, jakých je schopen, aby i ona mohla druhým sloužit láskou.

Originál se nezachoval. Španělská inkvizice v letech 1571-1573, kdy bylo dílko napsáno, přísně stíhala komentáře Písně písní. Když Terezie předložila spisek svému zpovědníkovi P. D. Yangasovi OP, poručil jí ho ihned spálit. Světiice neváhala ani okamžik a vhodila rukopis do ohně. O záchranu se zasloužily její spolusestry, které jej opsaly dříve, než byl originál zničen. Tak se nám dochovaly 4 opisy tohoto mystického skvostu, který může nejen řeholní sestry, ale i každého zbožního člověka poučit o modlitbě, o tomto dialogu lásky mezi Bohem a člověkem.

III. Obsah druhé části knihy

Úvahy spojené se slovy Písně písní pokračují v bloku myšlenek, který se souhrnně nazývá: *Duše volá po Bohu*.

II. část knihy obsahuje duchovní relace – jako krátké zprávy o stavu duše Terezie adresované jejím zpovědníkům. S. Terezie je nám vzorem poslušnosti a ochoty, s jakou líčí zcela bezelstně a prostě vše, co se odehrává v jejím nitru. Je si vědoma, že v duchovním životě nebojujeme proti silám lidským, ale proti duchům zla a jejich vládci satanovi, který ve své chytrosti používá mnoha úskoků a triků, aby obelstil duše toužící po nebi. Jistotu a bezpečí dodává duchovní vedení. Jde o pravidelný kontakt na duchovního otce, kterému i velmi omilostněná duše, jakou byla s. Terezie, vyjevuje důkladně své svědomí, aby tak vystoupila ze svého subjektivního pohledu na sebe i na Boha. Tím může společně s autoritou církve zahlédnout ve světle Ducha svatého pravý stav svého nitra a duchovního směřování a uchránit se omylu.

IV. Duchovní relace a jejich podrobnější rozbor

V *Duchovních relacích* se však už nejedná o výčet chyb a zrcadlo svědomí, jde o takové „*Dodatky k životopisu*“, který dokončila v r. 1565 a přináší její podrobnější údaje o tom, co vznešeného a úchvatného Bůh světiici sděloval. Jde o důkladný popis druhů modlitby a jednotlivých vnitřních kroků, které vedly Terezii ke spojení s Bohem. Něco, co se vždy odehrává za zavřenými dveřmi pouze mezi dvojicí doprovázejícího a doprovázeného v ovzduší důvěry a otevřenosti, je zpřístupněno i nám, právě pro hodnotu milostí, které byly Terezii udělovány nejen pro její prospěch, ale i pro dobro celé církve.

Duchovní relace byly zapsány z důvodu nedostupnosti duch. vůdce. Na malých lístečích objevujeme ohniska moudrosti, která svou silou, prostotou a hloubkou zapalují srdce čtenářů.

V. Úvahy nad textem

Když jsem četla tuto knihu, používala jsem barevnou tužku pro zvýraznění všeho, co mě zaujme. Při zpětné reflexi jsem zjistila, že ve velké většině se podtrhaný text týká buď příkladů velké lásky Krista a moudrosti, která od Něho k nám přichází anebo odpovědi lásky Terezie, která je v její radikálnosti spojená s bolestí a utrpením. Tyto dvě polohy: velkou lásku a velkou bolest, chápu jako dvě strany jedné mince, ale tu část spojenou s utrpením, jen obtížně přijímám. Zdá se mi, že Terezie s touto skutečností počítá zcela samozřejmě, a nejen to, dokonce má svůj život s Kristem přímo propojený s křížem, s bolestmi těla i ducha. Terezie po nich nepřestává toužit až k nejzazší hranici, kterou je smrt.

Některé její výroky jsou až šokující. Na ukázkou vybírám myšlenky z *Relací* (s.103), a z poslední části knihy, která se nazývá *Nebeské dary* (s.147). Jde např. o úryvek¹², který provokuje, a není možné se ho jen tak zbavit pro jeho naléhavost. Svou výpovědní hodnotou uvádí všechny ostatní sledované myšlenky, které dále naznačím, a kterými se celý Tereziin text jen hemží.

Terezie je zasažena Boží láskou a při náhlém vědomí své vzdálenosti od svého Stvořitele po něm silně zatouží. Zmírá touhou po Bohu, žádný tvor jí nemůže potěšit. Ví, že se s Kristem naplno setká až v okamžiku smrti, a tak po té chvíli prahne, že jí opravdu hrozí nebezpečí, že zemře. Duše je jakoby na půl cesty mezi nebem a zemí a neví, co si počít. Terezie sama z toho, co už zakusila, hodnotí tuto trýzeň, že se jí na zemi žádná jiná nevyrovná. Kdyby tento stav trval jen půl hodiny, stačilo by to, aby celé naše tělo bylo jako rozlámané a klouby jakoby vykloubené, takže není možno hýbat rukama ani ke psaní, a ještě jiné bolesti.

Z tohoto úryvku je patrné, že i tak disponovaná, zkušená, zpevněná bytost, jakou byla sv. Terezie, při setkání s mohutnou silou lásky, je zdrcená, a to nejen duševně a duchovně, ale i tělesně. Dále svěťice lakonicky tento vznět hodnotí: „Je to velká Boží milost. Kdyby ji duše dostávala často, opustila by život“(s.137/15).

¹² SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Nad velepisní a jiné spisy*. Překl. Josef Koláček. 1. vyd. Kostelní Vydří: Nakladatelství Tiskárny Vimperk, 1991. 188 s., 6. edice Karmelitánská spiritualita. ISBN 80-900807-2-3, srv. s.137, čl.14.

Další utrpení plyne z rozporu mezi velkou touhou po smrti a zároveň ze strachu z ní (srov. s.104/3). Také mluví o bolestech těla, k nimž však dochází až po skončení vznětu, protože při jeho trvání je duše zaměstnána snášením tak velké trýzně, že by při tom necítila ani nejkrutější mučení (srv. s. 137/15). Sice i zranění láskou je slastné, jak píše s. Terezie (s.138/17), ale vzniká při něm palčivá bolest, utrpení ducha, které je jako rána od šípů vstřeleného do duše, až člověk začne naříkat.

Dá se vysledovat určitá paralela mezi bolestí a slastí (s.136/13). Terezie se nechce svých bolestí vzdát, naopak chce, aby pokračovaly, dokonce aby nikdy neskončily (s. 138/17). Také je její touha po utrpení spojená s touhou sloužit Bohu (s. 137/16, s. 129/13), chválit ho (s.129/12) a pracovat na spáse duší. To vše je motivace a jistě ideály hodné následování, ale to přímé napojení na utrpení je pro mne otázkou.

Klíč k chápání takového přístupu k životu v bolestech může být také v tom, co o sobě svěřice sama vypovídá: „Mám silné srdce, ne jako žena“ (s. 117/6). I přes takovou dispozici ji Bůh někdy jakoby schválně nechá v bolestech bez jakékoli útěchy (srov. 145/7). Takže ani útěcha v utrpení není nic s čím bychom mohli vždy počítat, jak dokazuje přímé Ježíšovo slovo pro Terezii: „Dokud je člověk na zemi, neprospívá mu tak, když se mnou víc kochá, jako když koná mou vůli.“(s. 155/19. Pak jasně vyplývá, že cíl není ani v bolesti, ale ani ve slastech a kochání. Má nás snad utěšit „útěcha“, že čím víc duši Bůh miluje, tím víc trápení jí posílá? Ba dokonce, že tato trápení jsou MĚŘÍTKEM jeho lásky? (srov. 167/36). „Vždyť jakým způsobem bych ti mohl ukázat více lásky, leč že chci pro tebe, co jsem chtěl pro sebe!“ říká Ježíš Terezii na vysvětlenou. To je ale šokující spojení těchto skutečností, není-liž pravda? Co když po většinu svého života utrpení nezakouším? Bůh mě málo miluje?

Kdo se v tom má vyznat? Všude samý paradox! Blažená matka Terezie nás odkazuje na Boha, který je naší jedinou moudrostí. „Ach můj Bože a má nekonečná moudrosti, nezměrná a neomezená, převyšující všechno andělské i lidské chápání! Ach, Lásko, která mě miluješ víc, než já dokážu pochopit a víc, než miluji sama sebe“ To říká právě ta, která si je až příliš dobře vědoma své slabosti, omezenosti a nevědomosti, ta, která uznává, že když se jí zatemní rozum, pocítí tíži své bídý (s. 93/1, 2). Ona se ptá sama sebe, co se stalo s Boží služebnicí, která si myslela, že už dostala dost milostí, aby bojovala proti všem bouřím světa (srv. s. 93/2). Je strhávána rozpory. Chce víc, než jí Bůh může dát. Předkládá své tužby, i když Bůh už dopředu ví, kde skončí úzkosti jejího ducha a dychtivost srdce, zatímco Terezie ani neví, zda jí její touhy prospějí. Obává se, že je docela možné, že její duše ztrácí tam, kde si myslí, že nachází zisk. Prosí Pána, aby jí zbavil nějaké trýzně, kterou ale on posílá k nutnému umrtvování. Když

stále žadoní, tak mnohdy ne kvůli tomu, že by byla trpělivá, a nakonec se nachází příliš slabá, aby to unesla. Když to přesto vydrží a není zakořeněna v pokoře, snadno ji napadne, že už cosi koná, zatímco je to vše Boží dílo. Nakonec si vybírá, prosí-li o nová trápení, jen ta, při nichž neutrpí její pověst, o které se domnívá, že ji potřebuje k lepší službě Bohu. Ale je to opravdu to nejlepší? Nejde o sebelásku? Je přece možné, že tam, kde se obávala ztráty, získá víc k Boží slávě (srv. s. 94/2)?!

Z toho všeho vyplývá, že sama velká Terezie prožívala ty nejobyčejnější rozpory, v kterých se ukázalo, že nechápe sama sebe. Kde najít cestu a jak? Jak se vyznat v těchto paradoxech?

VI. Závěr

Jediným vývodem, který propojuje tyto paradoxy a zdánlivé rozpory je Boží vůle. Ona je jedinou spolehlivou cestou pro každého z nás, která z utrpení dělá slasti a obráceně, z úspěchu dělá neúspěch a v nejzastšíh nevědění zjevuje svou nekonečnou Moudrost. Terezie s bázní potvrzuje své nejhlubší přání a to se také prolíná celou naší knihou: „...nežádám si žádnou jinou milost, než abych vždy plnila Boží vůli“(s. 140/22). Pak sama tato obyčejně lidsky slabá žena skrze tyto harmonie a Bohem řízené antinomie dospívá k jednotě, v které už ani smrt nežádá, víc než život. „...má vůle nechce nic jiného než plnit Jeho vůli, již se nevzpírá ani prvními hnutími. Jsem jí tak podřízena, že už si nepřěji víc žít než zemřít.“(s. 145/7) Co k tomu dodat? Jen to, že jsem vděčná, že církev spolu s Božím působením vychovala takovou osobnost jako je svatá Terezie, ženu, která mnoho miluje a také mnoho trpí z lásky, a nebojí se podstoupit jakoukoli námahu a riziko pro větší službu Bohu a spásu duší.

Seminární práce, Olomouc 2004

OBSAH

Martina Vintrová: Na úvod.....	1
Michaela Nováčková: Zasněčené panenství jako cesta ke sjednocení s Bohem.....	2
Michaela Nováčková: Poslání v Kristu	45
Michaela Nováčková: Perichoreze a spiritualita zasněčené panny Srdce jako místo setkání	49
Michaela Nováčková: Liturgie a její místo v zasněčeném panenství	53
Michaela Nováčková: Slib čistoty Zasněčené panenství jako ctnost.....	57
Michaela Nováčková: Charisma zasněčeného panenství a jeho uplatnění v pastoraci	62
Michaela Nováčková: Sv. Terezie od Ježíše: Nad Velepísni.....	64

Ordo virginum – textobraní IX.

Na titulní straně zasněčování panny podle francouzské miniatury ze 13. století.

*Pro vnitřní potřebu zasněčených panen českých a moravských diecézí
vydáno vlastním nákladem v Brně v roce 2008.*

Verze pro web – Brno AD 2022

